

Kint vagy bent? Az Egyesült Királyság és az Európai Unió

Jelige: MCA 868

2014.07.24.

Tartalom

Bevezetés.....	3
1. Az Európától való elszigeteltség lehetséges okai.....	5
1.1. Konzervativizmus és euroszkepticizmus.....	5
1.2. Brit szuverenitás és alkotmány.....	7
1.3. A brit identitástudat, avagy európai-e Britannia?.....	9
2. A koalíciós kormány Európa-politikája	10
2.1. „A Europe policy people can believe in”	12
2.2. Az Európai Unió törvény	13
2.2.1. A törvény.....	13
2.2.2. Kritikája.....	14
2.3. Az Európai Unió kompetenciáinak felülvizsgálati programja	15
2.3.1. Az Egyesült Királyság az Európai Unióban.....	16
2.3.2. A mechanizmus	17
2.4. David Cameron 2013. január 23-ai beszéde, a népszavazás az uniós tagságról	18
2.4.1. A beszéd elemzése	18
2.4.2. A beszéd nemzetközi fogadtatása	20
2.4.3. A beszéd szemlélete	22
3. Az „Új Kezdet” program.....	23
3.1. Kiáltvány a változásért	24
3.2. Az érintett területek	25
4. A Függetlenségi Párt (UKIP)	28
5. Lehetséges alternatívák az Európai Unión kívül.....	30
5.1. Norvégia példája – az Európai Gazdasági Térség tagja, avagy a „demokratikus deficit”	31
5.2. A svájci lehetőség – szabadkereskedelmi egyezmény	33
5.3. A török lehetőség – vámunió kialakítása	35
5.4. Teljes szakítás a Kereskedelmi Világszervezet tagjaként	36
Konklúzió.....	38
Irodalomjegyzék.....	40

Bevezetés

A sokáig „vonakodó partnernek” nevezett Egyesült Királyság és az Európai Unió viszonya korántsem nevezhető problémamentesnek – különösen jellemző ez a Konzervatív Párt 2010-es (koalíciós) kormányalakítása, David Cameron miniszterelnöksége óta. Dolgozatomban a jelenlegi kormány Európa-politikájára és az Egyesült Királyság aktuálisan egyik legfontosabb külpolitikai kérdésére, a következő ciklusban az uniós tagság kérdésére vonatkozó esetleges népszavazásra, annak körülményeinek bemutatására koncentrálok. Emellett megvizsgálom a szigetország napjainkban fennálló politikai helyzetét, a jelenleg kormányzó Konzervatív Párt, az euroszeptikus Fresh Start Project, illetve a szélsőséges Függetlenségi Párt Európa-politikájának főbb pontjait. Céloom továbbá egy feltételezett uniós tagságot elutasító végeredmény esetén fennálló együttműködési alternatívák ismertetése, emellett rávilágítani arra, hogy miért mégis az unió az Egyesült Királyság számára (a jelenlegi körülmények között) létező legjobb lehetőség, mind politikai, mind gazdasági szempontból.

Először a szigetország sajátos elszigeteltségének esetleges okait (az európai kontinens országaitól eltérő szuverenitás-felfogás, az írott alkotmány hiánya, brit identitástudat és euroszepticismus) szeretném bemutatni. Ezután a jelenlegi koalíciós kormány Európa-politikájának általános jellemzőinek ismertetésével folytatom, majd részleteiben vizsgálom meg Cameron a Lisszaboni szerződés elfogadása után adott beszédétől kezdve az általános választások előtti kampányt, a koalíciós kormány programját, végül ígéreteinek teljesítését az Európai Unió törvényen és a népszavazás ígéretén keresztül. Bemutatom továbbá az Európai Unió kompetenciáinak felülvizsgálati programját és annak mechanizmusát, illetve elemzem David Cameron 2013. január 23-án mondott Európa-beszédét. Ezen felül ismertetem az Új Kezdet program által kiadott, Manifesto for Change c. dokumentumot, melyben főbb programpontjaikat ismertetik 11, az Európai Unió és az Egyesült Királyság kapcsolatát kiemelten érintő területen, illetve a szélsőséges Európa-ellenes Függetlenségi Párt politikáját. A jelenlegi helyzet bemutatása után áttérek egy esetleges kilépést követő lehetőségek vázolására. A lehetőségek ismertetésekor az alternatívák előnyeit és hátrányait is bemutatom, majd ismertetésük után kiemelem, egészében miért nem lenne megfelelő az Egyesült Királyság berendezkedése szempontjából.

Dolgozatom leginkább a 2010-ben kormányt alakító pártok aktuális politikáját mutatja be, nem célja az európai integrációs törekvések kezdeti elutasításának, a tagsági próbálkozásai

nehézségek részletes ismertetése, a szigetország Európa-politikájának jelenlegi problémáira és az unióval szemben fennálló problémakörökre koncentrált. Megvizsgálok, melyek az eleve problémás kapcsolatban előforduló legfőbb konfliktusforrások, és ezek megoldására milyen javaslatok születtek.

Dolgozatom megírásában leginkább a pártok és szerveződések által kiadott hivatalos dokumentumokra, az elemzett beszédek eredeti szövegére, hírportálok cikkeire (a visszajelzések és reakciók esetében), illetve szakértők elemzéseire támaszkodtam.

Kiemelten fontos szerepet tulajdonítok annak vizsgálatára az alternatívák ismertetése során, hogy azok mennyiben lehetnek eredményesebbek a jelenlegi rendszernél, ha ez lehetséges. Dolgozatom emellett felveti annak kérdését, az ország miért bizonyul annyira vonakodónak az európai integrációs kérdésekben, hogy azok a problémás pontok, amelyek miatt ki szeretne lépni, valóban olyan relevánsnak bizonyulnak-e.

A Dániához tartozó Grönlandon kívül még senki nem lépett ki az Európai Unióból – itt az idő az első távozásra?

1. Az Európától való elszigeteltség lehetséges okai

1.1. Konzervativizmus és euroszkepticizmus

A brit konzervativizmusnak és euroszkepticizmusnak rendkívül nagy hagyománya van a szigetországban, és ugyan jelentős változásokon ment keresztül, bizonyos főbb jellemzői mindvégig biztos alapot nyújtottak. Cecil, 1912-ben megjelent Konzervativizmus című művében a brit konzervativizmus alapjait vázolta. A konzervativizmust gyakorlatilag tradicionalizmusként használja, mely a változásoktól való tartózkodást jelenti – ez azonban korántsem feltétlenül igaz a brit konzervativizmusra, hiszen az csak a radikális, a konzervativizmus eszméinek szem előtt tartása nélküli változást utasítja el, a szerves, hagyományokon alapuló átalakulást előnyben részesíti. A konzervatív gondolkodás alapjai az egyház és állam viszonya, a hierarchikus és hagyományos társadalom eszményi képe, a magántulajdon sérthetlensége. Ezek mellett fontos jellemzője a konzervativizmusnak a tekintély és hatalom fontossága, valamint a politikai egyenlőség elutasítása.¹

A fent felsoroltakat joggal nevezhetjük a konzervativizmus alapjának, mely azonban idővel sok változáson ment keresztül – a 20. század végére fontos szerepet kapott benne az Európához való viszony, az euroszkepticizmus jelenléte. A fogalmat az 1980-as években használták először, a thatcheri politika Európához való viszonyulására, de már jóval korábbi időpontra tehető a jelenléte a szigetország politikájában. A „vonakodó partner” (ahogy az európai integrációs folyamatokban az Egyesült Királyságot nevezték) egészen az 1960-as évekig nem vett részt az európai integrációs törekvésekben, külpolitikáját a transzatlantizmus és a kontinens felé jelen lévő elszigeteltség jellemezte. Eddig volt számottevően domináns a brit politikában a nagyhatalmi tudat, mely túlbecsülte az ország pozícióját, és nem engedte Egyesült Királyság valamilyen kisebb szerepben történő integrációját egy túlságosan szabályozottnak, föderálisnak tűnő kialakuló európai közösségben (az ország végül 1972-ben csatlakozott a közösséghez). Az Európához való szkeptikus hozzáállás új hulláma Margaret Thatcher miniszterelnöksége alatt jelent meg: ekkor Európát a túlságos befolyással, szupranacionalizmussal tették egyenlővé, mellyel szemben meg kell védeni a brit szuverenitást. Thatcher vezetése után az 1990-es évek végén jelent meg újra az Európához való viszonyulás és az euroszkepticizmus, mint központi kérdés a brit politikában. Az 1992-es maastrichti egyezmény után ez csak még inkább megerősödött, mely az eurózónához való

¹ Egedy, Gergely (2005): Brit konzervatív gondolkodás és politika, XIX-XX. század, Századvég Kiadó, Budapest.

csatlakozás mélységes ellenzésében nyilvánul meg. Az 1997-ben kezdődő Munkáspárti kormányok alatt a Konzervatív Párt korábbi megosztottságát a nyílt és egységes Európa-ellenesség váltotta fel, mely a korábbi európai integrációval kapcsolatos fenntartásoknál és a thatcheri euroszepticismusnál is negatívabban viszonyul Európához. Ez a változat az Európai Unióban a bürokratikus kötöttségek rendszerét, az ország versenyképtelenné tételét és a hatalom átruházását látja. Megkülönböztethetünk kétféle euroszepticismust: a „puha” változat csak az integráció további mélyítését utasítja el (jellemzően a Konzervatív Párt⁹, míg a „kemény” az unió egész intézményrendszerét és jogosultságát (a Függetlenségi Párt).

Az euroszepticismus azonban nem csak a politikában, hanem az állampolgárok hozzáállásában, szemléletmódjában, mindennapi életében is jelen van. A legutóbbi, 2013-as Eurobarometer szerint az Egyesült Királyság állampolgárainak mindössze 19%-a bíz az unióban, míg az emberek 39%-ában negatív kép él arról (55 évnél idősebb állampolgárokat tekintve ez a szám megdöbbentően magas, 52%).²

De mi lehet az oka, hogy az Egyesült Királyságban, és azon belül kiváltképp Nagy-Britanniában ekkora szerepet tölt be az euroszepticismus? Sokak szerint az elszigeteltség kialakulása a 16. században kezdődött meg, amikor VIII. Henrik a római egyház elhagyásával megalapította az anglikán egyházat, ezzel létrehozva egy új birtokos réteget, illetve létrehozta a Királyi Haditengerészetet, mely jelentős szerepet játszott a szigetország nagyhatalmiságának kialakulásában. Emellett ekkor kezdődött az ország jelentős eltolódása az Atlanti térségbe, mely olyan fontossá vált, hogy végül a „három ölelkező kör” egyikét képezte a 20. században.³ Ezek vezethettek a birodalmi tudat kialakulásához, amely ugyancsak jelentős befolyásoló tényező a brit identitástudat kialakulásában, ami az euroszepticismus alapját képezi. Befolyásoló tényező még a sajátos brit szuverenitás-felfogás és az alkotmányhoz való viszony különlegessége és különbözősége az európai kontinens országaiétól.

² Standard Eurobarometer – Public Opinion In The European Union (2013): Egyesült Királyság, Európai Bizottság.

³ Rapcsák, János (2005): A vonakodó partner. Nagy-Britannia és az európai integráció. In: Kiss, J. László: *A huszonötök Európái*, Osiris Kiadó, Budapest.

1.2. Brit szuverenitás és alkotmány

A szuverenitás „politikai értelemben az a testület szuverén vagy mindenek felett álló, amely akaratának az állampolgárok feltétel nélkül alávetik magukat”, azonban megfogalmazhatjuk úgy is, hogy „az olyan politikai hatalom, amelyet nem korlátoz más, felette álló politikai erő”⁴. A szuverenitás fontosságának kialakulásakor elsősorban a népszuverenitás fejlődött ki, ezzel szemben Nagy-Britanniában egy intézmény, a parlament szuverenitásáról beszélhetünk, mely a király és a parlament viszonyát határozza meg.

Megkülönböztethetjük a szuverenitás két fajtáját: belső és külső szuverenitást. Belső szuverenitásról akkor beszélhetünk, amennyiben egy államon belül van olyan intézmény vagy személy, aki abszolút döntéshozói hatalommal rendelkezik, és nincs felette álló hatalom. Másrészt egy állam külső szuverenitása akkor áll fenn, amikor azt nemzetközi viszonylatban (egyes kereskedelmi, vallási, jogi viszonyait) vizsgálva megállapítható, hogy bármilyen felsőbb, kívülről jövő, jogi vagy politikai hatalomtól független, annak nincs alárendelve. Amennyiben tehát egy állam úgy tud saját területére vonatkozó döntéseket hozni, hogy nem kell figyelembe vennie valamilyen külső tényező véleményét, az állam külső szuverenitása fent áll.⁵ A szuverenitás bizonyos értelemben oszthatatlan, hiszen egy államnak vagy van önrendelkezési és önálló döntéshozási joga, vagy nincs, és ez esetben külső befolyás alatt áll. Azonban megkülönböztetve a külső és belső szuverenitást, lehetséges a „megosztott szuverenitás” definiálása: ilyen esetben létezhet a belső értelemben szuverén, ugyanakkor külső értelemben valamilyen külső szervezettel vagy intézménnyel a hatalmon megosztozó állam.

A parlament szuverenitása Nagy-Britanniában egyidejűleg meghatározza a belső és külső szuverenitást is. Ez esetben a külső szuverenitás az európai kontinenstől való elszigeteltséget, saját maguk különállóként definiálását jelenti, mely a későbbiekben csak tovább erősödött. Olyan sokáig tartott, és ez idő alatt olyan meghatározóvá vált a korona és parlament közötti küzdelem a hatalom megszerzéséért, hogy a későbbiekben a szuverenitás legkisebb mértékben történő feladása is központi kérdéssé vált.

A britek felfogásában a szuverenitás a parlament függetlensége az uralkodóval, a koronával szemben, ugyanakkor a hatalommegosztás miatt megjelenik a „Korona a

⁴ MacCormick, Neil (2003): A szuverenitásról és a posztsoveranitásról, Fundamentum, 7. évfolyam, 2. szám, 7. oldal.

⁵ U.o.

Parlamentben”. Mivel a britek számára a hűség elsősorban a koronához kapcsolódó korlátlan hűséget jelenti, és a korona a parlamentben található, a „parlament szuverenitása a brit állam legfőbb összetartó erejévé vált”.⁶

Ehhez az a tény is hozzájárulhat, hogy Nagy-Britanniának nincs a hagyományos értelemben vett írott alkotmánya, vagyis nem található meg egy összefoglaló, írásos dokumentumban, hanem rengeteg korábbi (írásban foglalt) törvény és a szokásjog összessége. Míg Jason Burckhardt szerint az alkotmány „az állam életének örökölt alapelve”,⁷ Anthony King a legfontosabb törvények összességéként határozza meg azt,⁸ azonban mindketten egyetértenek abban, hogy a hagyományos értelemben vett írott alkotmányok sem tartalmazznak minden törvényt, mely szerint az adott országot irányítják. A (brit) konzervatív vélekedés szerint egy állam igazi alkotmánya a történelmén, hagyományain, szokásain alapszik, így tehát „az alkotmányt azon szabályok és szokások alkotják, amelyeken keresztül az emberek részt vesznek a hatalom gyakorlásában, így az alkotmány egyszerre irányítja és korlátozza a hatalmat”.⁹

A szuverenitáshoz való ragaszkodás leginkább a thatcherizmus során kapott fontos szerepet, ekkor a brit értékek, hagyományok, szokásjog (valójában tehát az alkotmány) védelme az európai szupranacionalizmustól összekapcsolódott a bizonyos mértékű elszigetelődés, önállóság fenntartásával, és az elsődleges célok között szerepelt. A thatcheri integrációs politika ellenállt a törvényhozói jogok leszűkítésének, és az európai „behatolást” valójában a szokásjog, a több száz éven keresztül kialakult törvények és rendszer lerombolásaként értelmezte.¹⁰

Fontos azonban megjegyeznünk, hogy bár az évszázadok során, és főleg a 20. században kiemelten fontos szerepet kapott a szuverenitás ily módon történő megőrzése, a britek az európai integrációs kísérletek előtt már jóval korábban elvesztették a teljes mértékű szuverenitásukat az Egyesült Államokkal kialakult viszonyukban. Külpolitikailag olyan fontos szerepet töltött be ugyanis az angolszász kapcsolat ápolása, hogy észre sem vették, milyen csorbát vétettek az önállóságukon (pl. Marshall-segély, szuezi fiasco, illetve a

⁶ Rapcsák, János (2005): A vonakodó partner. Nagy-Britannia és az európai integráció. In: Kiss, J. László: *A huszonötök Európai*, Osiris Kiadó, Budapest, 300. oldal

⁷ Egedy, Gergely (2005): Brit konzervatív gondolkodás és politika, XIX-XX. század, Századvég Kiadó, Budapest, 263. o.

⁸ King, Anthony (2001): *Does The United Kingdom Still Have a Constitution?*, Sweet & Maxwell, London.

⁹ Egedy, Gergely (2005): Brit konzervatív gondolkodás és politika, XIX-XX. század, Századvég Kiadó, Budapest, 263.o.

¹⁰ Rapcsák, János (2005): A vonakodó partner. Nagy-Britannia és az európai integráció. In: Kiss, J. László: *A huszonötök Európai*, Osiris Kiadó, Budapest.

rakéta-program esete). Ezen kívül a parlament szuverenitása erősen megkérdőjelezhető a City, a pénzügyi arisztokrácia befolyása miatt.

1.3. A brit identitástudat, avagy európai-e Britannia?

Mit jelenthet a britek számára Európa és az európai identitás? T. G. Ash szerint erre a kérdésre több különböző válasz lehetséges (Európa jelentheti magát a kontinenst, európainak lenni jelentheti azt, hogy fehérnek vagy kereszténynek lenni), de az utóbbi években és évtizedekben mind a politikai életben, mind a közéletben az Európa, mint Európai Unió értelmezés a domináns, így amikor arról beszélünk, hogy az Egyesült Királyság, vagy Nagy-Britannia elkötelezett európai-e, valójában azt kérdezzük, hogy a szigetország mennyiben aktív tagja az európai integrációnak és az Európai Uniónak. Bármit jelentsen is az európaiság, vagy az európai identitás, az Eurobarometerben megjelent kimutatások szerint míg Németországban az állampolgárok 75%-a érzi magát európai állampolgárnak, addig az Egyesült Királyságban ez az adat csupán 42%.¹¹ A kontinenstől való elszigeteltség egyik jelentős oka a brit identitástudat kialakulása lehetett. Azonban miről beszélünk, mikor a brit identitás kifejezést használjuk, és hogyan alakult ez ki?

Amikor a britségről, mint olyanról beszélünk, valójában az angolságról, illetve annak kiterjesztéséről beszélünk, hiszen a brit szigeteken az angol nyelv és kultúra, angol törvények és jog, és angol politikai intézmények dominálnak.¹² A britségnek sok összetevője van. Ezek közül az egyik leglényegesebb az alkotmányhoz és szuverenitáshoz való viszonya, a társadalmi szerződés, melyet fentebb kifejtettem. Emellett fontos, hogy az Egyesült Királyság állampolgárai szigetlakó nép, és így a szigetország földrajzi természetéből adódóan el van szigetelve az európai kontinenstől (ezt David Cameron is kiemelte a 2013-as Európa-beszédében: „Egy szigetlakó nép karakterével rendelkezünk: független, egyenes, szenvedélyesen a szuverenitásunk védelmében”).¹³ A brit karakter fontos része a büszkeség (legfőképp a történelmére), mely leginkább a brit nagyhatalmi tudatban nyilvánult meg, ami a 20. század közepéig domináns volt a szigetország Európa-politikájában. Ugyancsak fontos a ragaszkodás az intézményekhez, a törvényekhez, a parlament szuverenitásához és a

¹¹ Standard Eurobarometer – Public Opinion In The European Union (2013): Egyesült Királyság, Európai Bizottság.

¹² Kumar, Krishan (2010): Negotiating English identity: Englishness, Britishness and the future of the United Kingdom, *Nations and Nationalism*, 16. évf., 3. szám.

¹³ David Cameron's EU speech - full text, *The Guardian*, 2013.01.23.

<http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/23/david-cameron-eu-speech-referendum> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

magántulajdonhoz.¹⁴ Ezek mellett rendkívül fontos szerepet tölt be az angol nyelv, kultúra és az angol-szász kapcsolatok – ezért bizonyulhatott olyan elsődleges fontosságúnak a transzatlanti, „különleges kapcsolat” fenntartása a 20. században.

Megállapítható tehát, hogy a sajátos brit elszigetelődés a kontinenstől nagyban betudható a nagyban különböző szuverenitás-felfogásnak illetve az írott alkotmány hiányának, hiszen a különállásban a tradicionális, ill. konzervatív értékek, és az önállóság fenntartása nagyon nagy szerepet játszanak. Mindezek mellett fontos szerepet tölt be a sajátos identitástudat is az euroszkepticizmus jelenlétében.

2. A koalíciós kormány Európa-politikája

Míg az 1997-es választások után az Európai Unió vezető tagországai ünnepeltként fogadták az óriási fölényrel győztes Munkáspárt vezetőjét, Tony Blairt, a 2010-es választások, David Cameron miniszterelnöki pozícióba kerülését és a Konzervatív Párt és Liberális Demokraták koalíciójának győzelmét nem fogadták kitörő örömmel Brüsszelben.

A koalíciós kormány Európa-politikájának folyamatának, változásainak vázolásához látnunk kell azokat a problémákat és jelenségeket, amelyek a jelenlegi Egyesült Királyság Európa-politikáját befolyásolják. Az egyik ilyen az ország gazdaságának beágyazottsága: ugyan az ország kezdettől fogva hátráltatja az európai integrációs törekvéseket, és nem tagja az eurózónának, az évek során (ehhez a Munkáspárti kormányok is jelentősen hozzájárultak) kölcsönös függőségi helyzet alakult ki az unióban világgazdasági viszonylatban is. Így kijelenthetjük, hogy „Európa az Egyesült Királyság számára ma már nem választási lehetőség, hanem a gazdaságpolitika alapfeltétele”.¹⁵

Az 1940-es évekkel szemben, ahol a transzatlanti kapcsolat és a Nemzetközösség foglalta el a legelső helyet a brit külpolitikában, és az európai integráció, az Európai Közösség csak ezek után következett, ma a briteknek aktív szerepet kell vállalniuk az európai folyamatokban ahhoz, hogy a saját nemzeti érdekeiket érvényesíteni tudják. Így a „speciális kapcsolat” helyett (mely azonban továbbra is fennáll) az európai közösség került hangsúlyos szerepbe. Emellett figyelembe kell vennünk azt is, hogy a korábbi versengés helyét a partneri

¹⁴ *Ten core values of the British identity*, 2005.07.27. <http://www.telegraph.co.uk/comment/telegraph-view/3618632/Ten-core-values-of-the-British-identity.html> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

¹⁵ Gálik Zoltán (2011): Brit koalíciós Európa-politika konzervatív módra: távolságtartás új alapokon. *Külügyi Szemle* 1, 71. o.

kapcsolat foglalta el az európai-amerikai kapcsolatokban, így az Egyesült Államoknak az Egyesült Királyság az unión belül válik fontossá.

Az ország Európa-politikáját szinte a kezdetek óta jellemzi a kimaradások, „opt-outok” rendszere. Abban az esetben, ha egy tagország nem ért egyet egy szerződéssel, törvénnyel vagy kezdeményezéssel, kimaradást alkalmazhat – ebben az esetben azonban sajátosan elszigeteli magát az unió többi országától, hiszen a folyamatot nem tudja megállítani ezzel a döntésével, a többi tagország pedig elfogadja a javaslatot. Az Egyesült Királyság többször is élt ezzel a lehetőséggel: nem lépett be az Európai Monetáris Unióba, elutasította a Szociális Charta ratifikálását (amelyet később a Munkáspárti kormányok során Tony Blair mégis aláírt, és azóta is a brit Európa-politika sajátos pontját képezi), kimarad az Alapjogi Chartából, és a lisszaboni szerződés egyes pontjaiból is. A lisszaboni szerződés aláírásakor a kimaradások, „opt-outok” mellett az „opt inekre” is igényt tartottak a britek (ez azt jelenti, hogy a későbbiekben megvan a lehetőségük, hogy mégis egyes pontok részesei legyenek).¹⁶ 2013. július 9-én Theresa May bejelentette az Egyesült Királyság kívülmáradását 130 uniós igazságügyi törvényben, viszont 35 törvényt szeretnének elfogadni.¹⁷ A kimaradások rendszere ronthatja a britek tekintélyét Európa-szerte, hiszen minél többször használják, annál inkább a „cherry-pickingre” emlékeztet politikájuk: a számukra előnyös törvényeket, szerződéseket aláírják, a többit pedig elvetik – kétséges azonban, hogy mennyire eredményes ilyen módon egy közösség tagja lenni.

A kormány politikájában fontos tényező, hogy ezúttal két egymástól ideológiailag viszonylag távol álló párt koalíciójáról beszélhetünk: a Liberális Demokrata Párt illetve a Konzervatív Párt együttműködéséről. Ez azért válhat problémássá, mert a Konzervatív párt politikájában igen fontos szerepet tölt be az euroszkepticizmus, és az Európához való viszonyulás kérdése, melynek tekintetében lényegesen különbözik a véleményük koalíciós partnerükétől.

Ezek tekintetében szeretném bemutatni a kormány Európa-politikájának ígéreteit és azoknak változásait illetve teljesítését, majd a további fejlődését.

¹⁶ Gálik, Zoltán (2011): Brit koalíciós Európa-politika konzervatív módra: távolságtartás új alapokon. Külügyi Szemle 1.

¹⁷ Cape, Ed (2013): EU opt-out weakens the UK, Centre for Crime and Justice Studies, 2013.07.16. <http://www.crimeandjustice.org.uk/resources/eu-opt-out-weakens-uk> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

2.1. „A Europe policy people can believe in”¹⁸

2009. november 4-én, a Lisszaboni szerződés aláírása után David Cameron beszédében iránymutatást adott a Konzervatív Párt kampányának Európa-politikájára vonatkozóan. Mivel pártja a Lisszaboni szerződés ratifikálása ellen volt, beszédének és politikájának egyik legfőbb pontja a jövőbeni népszavazásokra vonatkozó kitétel. A Lisszaboni szerződés aláírásával ugyan nem értettek egyet, a múltra vonatkozóan már nem lenne értelme népszavazást kiírni, de ígérete szerint, amennyiben megválasztják, a továbbiakban törvénybe iktatnák, hogy minden az Európai Unió hatáskörének az Egyesült Királyságban való kiterjesztésére és az euró szigetországi bevezetésére vonatkozó kérdésben kötelező legyen a kormányok számára népszavazást tartani. Mivel az Egyesült Királyságnak nincs írott alkotmánya, David Cameron miniszterelnöksége során kiadatná a United Kingdom Sovereignty Billt, amely garantálná a parlament teljes szuverenitását az Európai Unió bármely intézményével szemben (ez később meg is született, a European Union Act-be foglalva) – „a törvényeinkre vonatkozó utolsó szó itt, az Egyesült Királyságban hangzik el”.

Cameron kampányában három fő terület van, ahol újratárgyalásokat kellene folytatni az Európai Unióval. Az első ilyen a szociális és foglalkoztatási törvények, melyekre vonatkozóan az Egyesült Királyság „opt-out”-tal rendelkezett, azonban a munkáspárti kormány ezt feladta. A második területen, az Európai Alapjogi Chartából a britek teljes kimaradást szeretnének elérni. A harmadik fontos kitétel az igazságügyi és jogi törvényeket érinti, célja az uniós bíróságok túlzott hatáskörének lecsökkentése a brit törvénykezésben, (ez az Európai Unió bíróságok befolyásának Lisszabon előtti szintre való csökkentését jelentené), illetve elérni, hogy csak a brit hatóságok kezdeményezhessenek vizsgálatokat. Ezeknek a törvényeknek a brit kézbe történő visszahelyezését azért érzi fontosnak, mert elérésükkel biztosítanak, hogy az Európai Unió nem egy egyirányú utca, hanem a korábban (meggondolatlanul) átruházott hatalmat vissza lehet juttatni a tagállam kezébe.

Kihangsúlyozza, hogy nem szeretné elhagyni az Európai Uniót, hanem megválasztása esetén aktív részt kíván venni a globális problémák megoldásában, de Az Egyesült Királyság nemzeti érdekei azt kívánják meg, hogy az abszolút döntéshozói hatalom visszakerüljön az Európai Unióból brit kezekbe.

¹⁸ Full text: Cameron Speech on EU, 2009.11.04. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8343145.stm> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

A 2010-es választások után a tőle ideológiailag meglehetősen távol álló Liberális Demokratákkal kellett koalíciót kötnie a meggyengült Konzervatív Pártnak a kormányzáshoz – ebből sokan arra a következtetésre jutottak, hogy a konzervatívok euroszkepticizmusát a liberális demokraták nyitottsága Európa felé ellensúlyozni tudja. A koalíció kormányzási programjában megerősítésre kerülnek a Cameron november 4-ei beszédében megjelent motívumok: a nyitottság, azonban kritikus hozzáállás az Európai Unió felé, a szociális és alapjogi törvények módosítása, az 1972-es Európai Közösségi törvény¹⁹ kiegészítése a kötelező érvényű népszavazással, az Egyesült Királyság szuverenitását kimondó törvény létrehozása, az euró bevezetésének mindenkori elutasítása, a nemzeti érdek előnyben részesítése.²⁰

2.2. Az Európai Unió törvény

2.2.1. A törvény²¹

Az Európai Unió törvény a Konzervatív Párt programjában szereplő ígéret kompromisszumos megoldása a koalíciós politika miatt rámutat a koalíciós pártok Európa-politikájának különbözőségére és a Konzervatív Párton belüli fragmentálódására is. A törvény úgy akarja biztosítani a parlament szuverenitását és a britek nagyobb beleszólását az Egyesült Királyságot érintő Európai Uniós törvények meghozatalába, hogy a kijelölt területeken népszavazást ír elő. Kimondja, hogy csak úgy írható alá törvény az alább felsorolt kérdésekben, amennyiben arról parlamenti törvénykezés folyik és a népszavazás során a többség a törvény mellett szavazott. Az Egyesült Királyságban nincs nagy hagyománya a népszavazásnak (egyedül 1975-ben, az Európai Közösséggel kapcsolatban volt tartva), azonban a törvény a népszavazásokra vonatkozó növekvő igényt mutatja, ill. annak növekvő fontosságát, hogy az aktuális kormány nehezebben tudjon az egész államra vonatkozó, végleges döntéseket hozni az Európai Unióval kapcsolatban.

A törvény szerint népszavazást kell tartani, amennyiben az Európai Unió kompetenciája kibővítésre kerül, vagy új kompetenciákra tenne szert a következő területeken: gazdasági vagy foglalkoztatási politika koordinációja, közös külpolitika kialakítása, az Európai Unió kompetenciájának kibővülése amennyiben az bármilyen kötelezettséggel jár az ország felé, vagy bármely Európai Uniós intézmény határainak eltörlésével kapcsolatban, a közös védelempolitikát érintő kérdések (melyekre a többségi döntéshozás érvényes). Akkor

¹⁹ European Communities Act

²⁰ The coalition: our programme for government, HM Government.

²¹ European Union Act (2011)

nem szükséges ezen kérdésekről népszavazást tartani, amennyiben azok nem elég lényegesek, vagy más tagországokat érintenek. Emellett egy esetleges Európai Ügyészségben való részvételt, az euró bevezetését, az egyhangú döntéshozatalt engedélyező törvényeket, ill. a Schengeni övezetet érintő kérdésekben is szükség van a népszavazásra, illetve a parlamenti törvényre.

Ezen kívül felsorol területeket, ahol csak parlamenti törvénykezésre van szükség: az Európai Bizottság tagjainak számának változtatása, speciális bíróságok létrehozása esetén, vagy az Európai Unió választási rendszerének megváltoztatása esetén.

A törvény 18-as paragrafusa váltja be a parlament szuverenitására vonatkozó törvény ígéretét: kimondja, hogy a brit parlament teljesen szuverén, és az Európai Unió törvények csak azért minősülnek elfogadottnak az Egyesült Királyságban, mert azt a parlament úgy akarja.²²

2.2.2. Kritikája

A szuverenitásra vonatkozó cikkelyt számos kritika érte, melyek szerint az csak fenntartja a már eddig meglévő kapcsolatot az Európai Unió törvényeivel kapcsolatban, hiszen természetes, hogy egy olyan dualista államban, mint az Egyesült Királyság, egy intézmény (jelen esetben a parlament) iktatja be az Európai Unió törvényeket. Emellett a törvény nem hangsúlyozza a parlament elsőbbségét az Európai Unió törvényekkel szemben, hiszen a brit bíróságok elfogadták (a Factortame ügyben), hogy bizonyos esetekben az európai törvények elsőbbséget élveznek a nemzeti törvények felett, így az Európai Unió Bírósága továbbra elsőbbséget élvez a parlament szuverenitásával szemben.²³

A törvényben azt is kritizálják, hogy a jövőben egy esetleges ellenzéki kormány hatalomra kerülése esetén visszavonhatja azt.²⁴ Emellett azonban maga a törvény megalkotása a készítője számára is túl szorossá válhat, amennyiben a későbbiekben megváltozik a véleménye az adott kérdésben – szoros kötöttségek megnehezítik a készítője számára, hogy álláspontját megváltoztassa a presztízs elvesztése nélkül. Többen túl tágnak találják a törvényben foglalt területeket (amelyeknél kötelező a népszavazás tartása). Azt is érdemes fontolóra venni, hogy a törvény pont azokban a kérdésekben nem teszi kötelezővé a népszavazás megtartását, amelyek a szavazót igazán érdekelhetik (pl. a kilépés az Európai

²² Egedy, Gergely (2013): Brit kilépés? Polgári Szemle, 9. évf. 1-3. szám.

²³ Craig, Paul (2011): The European Union Act 2011: Locks, Limits and Legality, Common Market Law Review, 48. évf.

²⁴ Gardner, Clark (2011): The EU bill explained, 2011.01.11.

<http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/jan/11/eu-bill-explained> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

Unióból vagy új tagországok csatlakozása), illetve hogy mennyire eredményes, ha a szavazót akár évente több népszavazásnak tesszük ki, olyan témákban, amelyek nagy valószínűséggel nem állnak hozzá közel. Emiatt könnyen előfordulhat, hogy a népszavazás eredménye egyes euroszeptikus csoportok befolyását tükrözné, és az aktuális kérdés helyett az Európai Unió felé kifejezett nemleges válasz lenne.²⁵ Ezek mellett felmerül a kérdés, hogy a felsorolt témakörökben fellépő változások milyen mértéke esetén állapíthatják meg a népszavazás kiírását.

A törvény hatása az Egyesült Királyság és Európai Unió közötti kapcsolatra nem feltétlenül pozitív, hiszen a törvény segítségével, amennyiben a népszavazásban nem adnak bizalmat egy reformnak, meggátolhatják egy esetleges reform bevezetését az Európai Unióban.

2.3. Az Európai Unió kompetenciáinak felülvizsgálati programja²⁶

2012 júliusában az Egyesült Királyság bejelentette, hogy az Európai Unió kompetenciájának elemzésére egy felülvizsgálati programot indít el, mely négy szemeszterből fog állni (az első két szemeszter eredményei már napvilágot láttak), és összesen 32 területet fog megvizsgálni az Európai Unió befolyásának szempontjából 2014 végéig.

A William Hague, a szigetország külügyminisztere által írt előszóban kiemeli, hogy a Közösségként induló Unió befolyása egyre nagyobb a tagországokban, a kormány vagy a brit emberek tulajdonképpen beleszólása nélkül - napjainkra ez a folyamat az euróválság miatt felgyorsult, ezért egy „Európa történelmében meghatározó pillanatról”²⁷ beszél. A külügyminiszter szerint az ország tisztában van vele, hogy a válság megoldása érdekében az euró-zóna tagországai számára egy szorosabb együttműködésre van szükség, azonban az Egyesült Királyság nem támogatja az „egyre szorosabb Unió”²⁸ gondolatát. Fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy vannak területek, ahol az Unió szintű törvényhozás helyett nemzeti vagy helyi szintű kezdeményezésekre van szükség. Emellett a dokumentum a koalíciós kormány programjának szerves részét képezi, annak legfőbb céljait szolgálja.

²⁵ Gordon, Mike (2012): The European Union Act 2011: three key questions, 2012.01.19.
<http://eutopialaw.com/2012/01/19/the-european-union-act-2011-three-key-questions/> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

²⁶ Review of the Balance of Competences between the United Kingdom and the European Union Presented to Parliament by the Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs by Command of Her Majesty, 2012.

²⁷ The Fresh Start Project (2013): Manifesto for Change, 4. oldal.

²⁸ Ever closer union

2.3.1. Az Egyesült Királyság az Európai Unióban

Az Egyesült Királyság és az Európai Unió a szigetország tagságának 39 éve alatt kölcsönösen formálták egymást, az ország számára a tagság elsődleges fontosságú kérdés, és határozottan a nemzeti érdekükben áll annak megtartása. Emellett azonban mindkét félnek el kell ismernie, hogy az Unió számos reformra szorul három alapvető területen.

Az első ilyen kérdés a globalizáció problémája – ugyan számos pozitív hatása van, az államoknak együtt kell működniük ahhoz, hogy tovább növeljék a gazdasági növekedést, versenyképesek legyenek és még több munkát tudjanak generálni. Ennek elérése érdekében az ország kormánya már számos lépést tett: a vállalkozások az Európai Unió szabályzatok terhe alól való felmentése, egy egységes Európai Szabadalom kialakítása, az egységes piac fejlesztése, egy a feltörekvő gazdaságok felé nyitott európai kereskedelempolitika, a klímaváltozás elleni küzdelem, nemzetközi problémák megoldása (mint az erőszak megfékezése Szíriában) érdekében. A brit kormány további céljai közé tartozik az Európai Unió gazdasági és szolgáltatási piacának megnyitása, az Európai Unió törvényhozás terhének csökkentése (elsősorban a Working Time Directive-re vonatkozóan), kereskedelmi szerződések kötése különböző partnerekkel (elsősorban Kanada, India, Egyesült Államok, Japán), az Unió költségei 2014-2020-as időszakra vonatkozó tervezetének következetes megszabása a tagállamokkal, a török tagság folyamatának támogatása, és a klímaváltozás elleni harc még mélyebb folytatása.

A második fontos témakör az eurózóna krízise: ugyan az Egyesült Királyság nem tagja az eurózónának (és nem is tervezi a csatlakozást), gazdaságára nagy hatással van a szomszédos országok válsága. Az ország gazdasága az évek során olyan mértékben összefonódott az unió gazdaságával, hogy elsődleges nemzeti érdeke a válság megoldása, hiszen a válság negatív hatással lehet a deficitcsökkentésre irányuló törekvésekre és akár az egységes piac működésére is. A kormány eddigi lépései közé tartoztak egy olyan megállapodás kialakítása, hogy az Európai Unió ne az uniós büdzsét használja fel a válság megoldására, lépések egy stabil európai bankrendszer kialakításáért, és megállapodások egy esetleges teljes bankrendszert érintő unió kialakulásakor a szigetország távolmaradása esetén az egységes piac egységessége továbbra is fennáll a tagországok számára. A hosszú távú cél tehát az eurózóna megerősítése és stabilitása (a pénzügyi szektor hatásosabb szabályozásán keresztül) az egységes piac integritásának megőrzésének különös figyelmet szentelve.

A harmadik probléma a legitimáció kérdése: az uniónak nagyobb fokú elszámoltathatósággal, hatékonysággal, áttekinthetőséggel és becsületességgel kellene működnie. A kormány ezért hozta létre az Európai Unió törvényt, melyben megszabták, hogy mely területeken szükséges a népszavazás tartása, illetve kimondták a brit parlament szuverenitását. A brit kormány további lépéseket fog tenni a szubszidiaritás elvének minél több területen való alkalmazásának és a parlamentek nagyobb fokú beleszólási lehetőségének érdekében.

2.3.2. A mechanizmus

A vizsgálatok 2012 szeptemberében kezdődtek el, és eddig két szemeszter jelentéseit publikálták. A jelentések célja egy alapos vizsgálat végrehajtása az Európai Unió kompetenciáit tekintve, az aktuális helyzet vázolója – nem céljuk azonban esetleges alternatív módszerek feltérképezése.

A dokumentum a kompetencia tágabb értelmezését alkalmazza, eszerint „minden Európai Unió törvény, amely hatással van, ami az Egyesült Királyságban történik”.²⁹ A kompetenciának három fajtáját különbözteti meg: exkluzív (csak az Európai Uniónak van törvénykezési joga), megosztott (a tagállamnak és az Európai Uniónak is joga van az intézkedéshez, azonban amennyiben az Európai Unió már megtette, a tagállamnak már nem áll módjában), támogató (ebben az esetben bármelyik fél cselekedhet). A szubszidiaritás elvét támogatja a törvény azzal, hogy az unió azokon a területeken, amelyeken nem rendelkezik exkluzív kompetenciával, csak akkor hozhat törvényt, ha az előnyösebb, mintha a tagállamok tennék azt.

A jelentéseket az aktuális témakörrel foglalkozó Hivatalok készítik el, szakértőktől származó tanúsítványok hozzájárulásával. Az első szemeszter jelentései 2013. július 22-én láttak napvilágot a következő témakörökben: egységes piac, adózás, állategészségügy és élelmiszerbiztonság, egészségügy, fejlesztési együttműködés és humanitárius segítségnyújtás, külpolitika. 2014. február 13-án pedig a termékek szabad áramlásáról, menedéjogról és nem-uniós migrációról, kereskedelemről és befektetésről, környezetvédelemről és klímaváltozásról, közlekedésről, kutatásról és fejlesztésről, kultúráról, turizmusról és sportról, a civil ügyekben történő bírósági kooperációról szóló elemzéseket adták ki. A következő szemeszterben vizsgálják meg többek között a szolgáltatásokra, az uniós büdzsére, a szociális

²⁹ Review of the Balance of Competences between the United Kingdom and the European Union Presented to Parliament by the Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs by Command of Her Majesty, 2012, 13. o.

és foglalkoztatási területre, mezőgazdaságra, halászatra, energiára, és az alapjogokra vonatkozó területeket. A negyedik, azaz utolsó szemeszterben a gazdasági és pénzügy, igazságügy, oktatás és szubszidiaritás a legfontosabb témakörök, melyek kidolgozásra kerülnek 2014 őszére.

2.4. David Cameron 2013. január 23-ai beszéde, a népszavazás az uniós tagságról³⁰

2.4.1. A beszéd elemzése

David Cameron beszédében elismeri, hogy a szigetország sokszor valóban vonakodó partnernek tűnhet az uniós megegyezések során, és ennek fő okait az Egyesült Királyság szigetországi elhelyezkedésében („egy szigetlakó nemzet karakterével rendelkezünk”)³¹ látja. Azonban kiemeli, hogy ezek ellenére az ország ugyanúgy részt vett a kontinens életében, mint annak országai – utalva itt arra, hogy az ország európai nagyhatalom volt, vagy a világháborúk megrázkódtatására. Az évek során az ország kialakított egy hozzáállást Európához, mely inkább „praktikus, mint érzelmi” alapú, melyben kulcsfontosságú a mozzanat, hogy Európát eszközként, nem pedig célként látja. A függetlenség megtartására irányuló próbálkozások ellenére ezt a kapcsolatot ugyanakkor a nyitottság is jellemzi, így Cameron hangsúlyozza, hogy fontosnak tartja az unióban maradáást, azonban ehhez együttműködésekre van szükség. Három jelentős problémáról beszél: az eurózóna és a versenyképesség válságáról, valamint az unió és az állampolgárai közötti, egyre mélyülő szakadékról. Az unióban egyre növekvő frusztráltság a szigetországban kiemelten megfigyelhető, ezért Cameron felhívja rá a figyelmet, hogy alapvető változtatásokra van szükség, mert az eddigi tapasztalatból kiderült számára, hogy ugyanabból több nem fog eredményt hozni, csak még jelentősebb szakadékot a polgárok és intézmények között, még tovább hanyatló versenyképességet és kevesebb munkát.

A brit miniszterelnök programja öt ponton nyugszik. Az első a versenyképesség visszaállításának fontossága: szerinte ezt az unió bürokratikuságának csökkentésével, egy egységes piacra koncentráltabb unióval lehetne elérni.

Mivel az Európai Uniónak az országok sokféleségével és különbözőségével kell megbirkóznia és elfogadnia azt (utalva ezzel az egyes országok nemzeti identitásának megőrzésének fontosságára, illetve arra, hogy a szigetország nem tagja sem az eurózónának,

³⁰ David Cameron's EU speech - full text, 2013.01.23. <http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/23/david-cameron-eu-speech-referendum> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

³¹ U.o.

sem a Schengeni övezetnek), a második fő elv a rugalmasság. Cameron beszédében az unióról mint sok külön nemzeti identitással rendelkező állam uniójáról beszél, melyeket az egységes piac és a létfontosságú törvények tartanak össze – ezzel a britek hosszú évek során kialakult Európa-politikájának kezdettől fogva fontos vonulatát mutatva be. Az uniónak és intézményrendszerének rugalmasnak kell lennie, hogy minél hamarabb tudjon reagálni az esetleges változásokra, és rugalmasnak a nemzeti különbségek elfogadásában. A „minél szorosabb unió” gondolata helyett szabad nemzetek laza, kooperáción alapuló szövetségrendszereként és megegyezéseként képzelel el az uniót.

Cameron harmadik elveként azt fogalmazza meg, hogy az uniónak átadott területeket vissza lehessen szerezni, hogy az unió ne egy egyirányú utca legyen, ami elvi alapon már törvényben szerepel (Laeken). Hangsúlyozza, hogy mivel az országok alapvetően különböznek, nincs szükség a harmonizálásukra a legváltozatosabb területeken az európai integráció nevében.

Negyedik elve a demokratikus számonkérhetőség fontosságát hangsúlyozza, a parlament szerepének megerősítését. Véleménye szerint nem létezik egységes európai nép, és a kormányok a saját parlamentjüknek felelősek.

Az ötödik pont a korrektség: mivel az Egyesült Királyság nem tagja az eurózónának, és nem is célja csatlakozni, érdekében áll, hogy ugyanazok az elvek és törvények vonatkozzanak az egységes piacon az eurózónán belüli és kívüli országokra.

Cameron látja, hogy Európa-szerte és az Egyesült Királyságban különösen nagyfokú elégedetlenség uralkodik az unióval kapcsolatban. Sokan nem azt látják teljesülni amihez annak idején csatlakoztak, egyre szorosabbnak érzik az Európai Unió szorítását, az intézményrendszer túlzott befolyását az egyes országok életébe, anélkül, hogy bárki megkérdezte volna őket róla. Ezért tartja fontosnak a miniszterelnök a népszavazás tartását, mert így megerősíti a társadalom beleszólását a politikai életbe, egyfajta párbeszédet hoz létre a kormány és a polgárok között. Nem tartja azonban helyesnek egy azonnali referendum tartását, hiszen biztosítani kell a lehetőséget az unió számára, hogy bizonyos együttműködésekkel megoldják a jelenlegi konfliktusokat – ez az Egyesült Királyságnak és az Európai Uniónak kölcsönösen érdekében áll. Meg kell adni a lehetőséget a jövő Európai Uniójának, hiszen az euróválságból talpra álló unió alapvetően különbözhet a jelenlegitől, és lehetőség adódhat a problémás területeken való megegyezés – ezért, amennyiben a brit polgárok bizalmat szavaznak a Konzervatív Pártnak a következő parlamenti választásokon,

2015-ben elkezdődnének a tárgyalások ezekre a területekre vonatkozóan, és ezek után a tárgyalások után fog sor kerülni az uniós tagságra vonatkozó népszavazás megtartására. A miniszterelnök ennek ellenére hangsúlyozza, hogy a döntést nem szabad forrófejűen meghozni, hanem az ország és a nemzeti érdek szempontjából, bármennyire előnyösnek tűnhetnek az alternatív megoldások (pl. a norvég vagy svájci alternatíva). Zárásként még egyszer kiemeli, hogy bízik benne, hogy a tárgyalások sikeresnek bizonyulnak a jövőben, hiszen az ország nemzeti érdekét egy rugalmasabb, nyitottabb Európai Unióban látja leginkább megvalósulni.

2.4.2. A beszéd nemzetközi fogadtatása

A David Cameron január 23-ai beszédére érkező reakciók igen változatosak voltak: míg a Tory párton belül a fragmentáltság ellenére pozitív visszajelzéseket kapott, az ellenzék és Európát támogató pártok fatális hibának nevezték a referendum kiírásának gondolatát.

A korábbi miniszterelnök, John Major reakciója pozitív Cameron beszédét illetően, amely szerinte véget vethet a negyvenéves sodródásnak az Egyesült Királyság életében. Ugyan alapvetően nem támogatja a népszavazásokat, és ez a próbálkozás akár nem várt negatív következményekkel járhat, mégis annak a lehetőségét látja benne, hogy véget vessenek egy olyan ügynek, mely már hosszú ideje megosztja mind az országot, mind magát a Konzervatív Pártot, és megreformálja az uniót is.³²

Kenneth Clarke, volt pénzügyminiszter állásfoglalása szerint óriási hiba lenne az Egyesült Királyság részéről, ha elhagyná az uniót, és inkább annak előnyeire kellene koncentrálnia, mint a problémák középpontba helyezésére. Az országnak inkább meg kellene erősítenie jelenlegi pozícióit, vezető szerepet betölteni a közösségben, és az esetleges véleménykülönbségek megoldására koncentrálnia – „aktív, vezető szerepet betöltve az Európai Unióban az Egyesült Királyság elérhet olyan óriási dolgokat, amelyekre önmagában nem képes”.³³

Nick Clegg, a Liberális Demokraták vezetője, miniszterelnök-helyettes véleménye szerint a kormánynak sokkal inkább a gazdasági helyzet stabilizálásával kellene foglalkoznia, és a népszavazás kérdése (ebben a gazdasági állapotban) nem képviseli a nemzeti érdekeket. Nem elfogadható az Európai Unió többi tagországa felé, az a fajta hozzáállás, hogy „ezeket a

³² Wintour, Patrick (2013): John Major backs David Cameron over referendum on EU membership, 2013.02.14. <http://www.theguardian.com/politics/2013/feb/14/john-major-david-cameron-referendum-eu> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

³³ Watt, Nicholas (2013): Kenneth Clarke: Leaving the EU would be a fatal mistake, 2013.01.30. <http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/30/kenneth-clarke-eu-fatal-mistake> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

részeket szeretnénk, de a többit, ami nem tesz jót a gazdaságunknak, megtarthatjátok”.³⁴ Ennek ellenére kijelentette, hogy ez nem zárja ki egy esetleges újabb koalíció gondolatát a Konzervatív Párttal.³⁵

Ed Miliband szerint a miniszterelnököt a saját pártja és a UKIP megerősödése kényszerítette bele a referendum gondolatába, és kiemelte, hogy a pártja nem támogatja azt a jelen pillanatban, azonban a jövőben nem zárják ki (ugyan a 2011-es Európai Unió törvényt a Munkáspárt támogatta). A brit gazdaság törékenysége miatt azonban hazárdírozásnak tartja annak e keretek közötti megvalósítását.³⁶ A Konzervatív Párt válasza Ed Miliband szinte azonnali elutasítására az volt, hogy ezzel csökkentheti az esélyeit a választásokon, hiszen a népszavazás elutasítására az lehet az oka, hogy nem bízik meg a polgárok döntésében.

A Függetlenségi Párt vezetője, Nigel Farage pártja jelentős befolyásának tulajdonítja a brit miniszterelnök bejelentését, szerinte ez „a UKIP nélkül nem történt volna meg”³⁷, hiszen pártja erős hatással van a politikai közvéleményre a szigetorszáiban.

A korábbi miniszterelnök, Tony Blair az Egyesült Királyságot mint kulcsfontosságú szereplőt látja az unióban, ezért elutasítja mind a népszavazás gondolatát, mind a megvalósítás időpontját, hiszen egyelőre senki sem tudja, hogy fognak reagálni a tagállamok az euróválságra. A skót miniszter, Alex Salmond meglátása szerint ezzel a döntéssel Nagy-Britannia még nagyobb veszélye sodorta Skócia európai pozícióit. Lord Ashcroft attól tart, a kormány Európa-politikája túl nagy szerepet fog kapni az elkövetkezendő kampányban, ami azonban a polgárok számára nem kulcsfontosságú kérdés.³⁸

A szigeteken kívülről érkező válaszok leginkább körültekintésre intenek: ez egy olyan döntés, amelyből nincs visszaút. Angela Merkel hangsúlyozta, hogy mindent meg fog tenni annak érdekében, hogy az ország továbbra is az unió aktív tagja maradjon, azonban a szigetország kívánságait a többi ország érdekeivel is össze kell egyeztetni. A francia

³⁴Syal, Rajeev (2013): Nick Clegg: EU referendum is againsts national interests, 2013.01.27. <http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/27/clegg-eu-referendum-national-interest> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

³⁵Jowit, Juliette (2013): EU referendum pledge won't rule out new coalition, 2013.01.24. <http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/24/eu-referendum-pledge-nick-clegg> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

³⁶Ed Miliband rejects 'huge gamble' of in/out referendum, 2013.01.23. <http://www.bbc.com/news/uk-politics-21164912> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

³⁷David Cameron speech: UK and the EU, 2013.01.23. <http://www.bbc.com/news/uk-politics-21158318> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

³⁸U.o.

külgügyminiszter, Laurent Fabius szerint nehéz lenne az országnak az unión kívül, és szeretné, ha a britek bent maradnának, de ennek csak a teljes elkötelezettség mellett látja értelmét.³⁹

Az Obama-adminisztráció többször is kifejezte, hogy úgy gondolja, mindenkinek érdekében áll egy erős Egyesült Királyság egy erős, egységes Európai Unión belül, és ugyan úgy gondolják, a népszavazás kérdésének eldöntése mindenképp csak az adott országra tartozik, nem támogatják az ország esetleges kilépését az unióból. Washington hangsúlyozta, hogy amennyiben a britek úgy gondolják, a kilépés esetén felerősödne az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság között meglévő „különleges kapcsolat”, erősen tévednek.⁴⁰ Barack Obama, a brit miniszterelnökkel való találkozása után kijelentette, hogy alaptalannak érzi a Cameront ért vádakat, és támogatni fogja „barátját és partnerét”, azonban egy Európán belüli Egyesült Királyságot részesít előnyben.⁴¹

2.4.3. A beszéd szemlélete

Ugyan a népszavazáshoz korábbi bejelentések már előkészítették az utat, felmerülhet a gondolat, hogy Cameron a bejelentéssel valójában belpolitikai előnyökhöz szeretett volna jutni. Ezzel a bejelentéssel ugyanis valamennyire újra egyesítette az egyébként erősen fragmentálódott, széthúzó Konzervatív Pártot (melynek támogatottsága ennek következtében egyre csökken, míg a Munkáspárté egyre növekszik), hiszen így megnyugtatta a párt euroskeptikus vonalát. Ugyanakkor Cameron tisztában van vele, hogy egy esetleges kilépés nagy veszéllyel fenyeget mind az unió, mind az Egyesült Királyság számára. Mivel tehát a miniszterelnök tisztában van a kilépés esetén országát érő negatív hatásokkal, valószínűsíthetően mintegy ultimátumként fogalmazta meg Európa számára a referendumot, az elkövetkezendő tárgyalások fényében. Célja lehet tehát a sikeres tárgyalások lefolytatása Európával, majd ezután egy uniót támogató kampány kivitelezése az esetleges népszavazás pozitív eredménye érdekében, melyet a többi, Európához pozitívan álló párt is támogatna. Ehhez azonban látnunk kell, hogy ugyan fontos Európa egységessége szempontjából a britek uniós tagsága, és fontos stratégiai partnerként tekintenek rájuk, felmerülhet, hogy mégsem olyan fontos partner, hogy ezzel elindítsanak egy, az unió zavartalan működését megzavaró tárgyalássorozatot, ezzel azt közvetítve a többi tagállam felé, hogy lehetséges egy, a britek által folytatott Európával szembeni „à la carte” szemléletű politika követése. A tárgyalások

³⁹ Connolly, Kate; Willsher, Kim; Burke, Jason; Kaiman, Jonathan (2013): Reaction to Cameron's EU speech: 'A politics of cherry-picking will not work', 2013.01.23. <http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/23/david-cameron-europe-international-reaction> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

⁴⁰ MacAskill, Ewen (2013): Obama administration reiterates belief UK is stronger within EU, 2013.01.23. <http://www.theguardian.com/world/2013/jan/23/obama-administration-uk-eu> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

⁴¹ U.o.

pozitív kimenetele érdekében Cameron igyekszik szorosabbra fűzni viszonyát Németországgal és Angela Merckellel, azonban a többi tagállamnak is van beleszólása az unió életébe.

2013-as adatok szerint egy akkori népszavazáson 53:47 arányban győztek volna a nem szavazatok a tagsági kérdéssel kapcsolatban - egyelőre azonban az sem teljesen biztos, hogy biztosan lesz-e népszavazás, hiszen sok minden függ a következő választások végeredményétől.⁴²

3. Az „Új Kezdet” program

Az Új kezdet egy 2011-ben alakult, az Egyesült Királyság és az Európai Unió kapcsolatára koncentrálódott kezdeményezés, melynek nincsenek szoros értelemben vett tagjai, üléseikre az összes Tory parlamenti képviselő meg van hívva. Alapító tagjai Andrea Leadsom (South Northamptonshire országgyűlési képviselője, a projekt és az All-Party Parliamentary Group for European Reform vezetője), Chris Heaton-Harris (a Függetlenségi Párt képviselője az Európai Parlamentben, a Kampány a Parlament Reformjáért egyik alapítója) és George Eustice (Camborne és Redruth parlamenti képviselője, az 1999-es választásokon a Függetlenségi Párt jelöltjeként indult).⁴³

A kezdeményezés elindulásának oka az, hogy a brit polgárok többsége nincs megelégedve országuk és az unió kapcsolatával, úgy gondolják, Brüsszelnek túl sok befolyása van az Egyesült Királyságban, túl sok beleszólása a polgárok életébe. A program célja nem a kapcsolat megszakítása, vagyis a kilépés az unióból, hanem a kapcsolat megvizsgálása, a problémák diagnosztizálása, alternatívák keresése és ezen alternatívák létrejöttének politikai elősegítése.⁴⁴

⁴²Földi, Bence (2013): Brixit: kiléphet-e Nagy-Britannia az EU-ból?, 2013.01.29.

http://mandiner.blog.hu/2013/01/29/brixit_kilephet-e_nagy-britannia_az_eu-bol (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

⁴³ Barrett, Matthew (2012): What is the Fresh Start Project? Matthew Barrett profiles the Tory MPs trying to forge a new UK-EU relationship, 2012.05.28. <http://www.conservativehome.com/platform/2012/05/what-is-the-fresh-start-project-mbarrettch-profiles-the-tory-mps-trying-to-forge-a-new-uk-eu-relatio.html> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

⁴⁴ Fresh Start, <http://eufreshstart.org/home/>

3.1. Kiáltvány a változásért⁴⁵

A Kiáltvány a változásért⁴⁶ c. dokumentumot, a projekt írásba foglalt, főbb témákat érintő álláspontjukat kidolgozó programját néhány nappal David Cameron Európa-beszéde előtt publikálták. A projekt támogatottságát mutatja, hogy William Hague írta előszavát, melyben mind az ötletéről, mind az előterjesztésekről elismerően nyilatkozik („Az indítványozás közül sok már a kormány politikájának része, sok pedig jó eséllyel lehet az a jövőben”).⁴⁷ A kezdeményezés célja úgy megreformálni mind az unió és az ország kapcsolatát, mind magát az Európai Unió rendszerét, hogy a „minél szorosabb unió”, a hatalom elvonása az unió intézményei javára helyett a döntéshozói hatalmat visszahelyezzék a tagállamok kezébe. Fontos lenne egy olyan unió kialakítása, melynek a szívében az egységes piac, annak megóvása és annak biztosítása lenne úgy az eurózóna tagországainak, mint azoknak az országoknak, amelyek nem tagjai a zónának.

A kezdeményezés öt konkrét változtatást javasol a főbb területeken. Az első egy „vérszék”, mely a pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó törvények változásánál lépne életbe. A következő pont a szociális és foglalkoztatási törvényt érinti: ezen a területen a kezdeményezés el szeretné érni a döntéshozói hatalom teljes visszahelyezését a tagállamok kormányainak kezébe, ennek sikertelensége esetén pedig „opt-out”-ot javasol az ország számára (és ugyancsak egy vérszék a többi tagország számára a jövőbeli változtatások esetére). Újabb „opt-out”-ról beszél a rendészeti és büntetőjogi törvények esetében. Emellett biztosítékot szeretne azon országok számára, melyek nem tagjai az eurózónának az egységes piac nondiszkriminatív használatára. Az unió intézményrendszerére vonatkozóan az Európai Parlament Strasbourg-i központjának, a Gazdasági és Szociális Bizottság, és a Régiók Bizottságának eltörlését szeretné elérni. Ezekén felül olyan változtatásokat is javasolnak, melyeket a szerződés megváltoztatása nélkül is el lehet érni (az unió költségvetésére, a közös mezőgazdasági törvényekre, illetve a halászati törvényekre vonatkozóan).

A dokumentum 11 fontos területet ölel fel: ezek a Kereskedelem, a Regionális Fejlesztési Alap, a Közös Mezőgazdasági Politika, a Közös Halászati Politika, a Költségvetés és Intézmények, Szociális és Foglalkoztatási törvények, Pénzügyi Szolgáltatások, Energia, Rendészeti és Büntetőjog, Emigráció, Védelem.

⁴⁵ The Fresh Start Project (2013): Manifesto for Change.

⁴⁶ Manifesto for Change

⁴⁷ The Fresh Start Project (2013): Manifesto for Change, 4. oldal.

3.2. Az érintett területek

Az Egyesült Királyság exportjának 40%-a az Európai Unióba irányul, ez a világ legnagyobb kereskedelmi blokkja, de az gazdasági válság negatívan érintette ezt a területet is. Az Új Kezdet az unió egységes piacának stabilitásáért, előnyeinek fenntartásáért küzd, pl. a liberalizáció elősegítésével. Ezen a területen szerződésbeli változást jelentene egy garancia kialakítása a nem-eurózóna tagországok számára, hogy megelőzzék azok diszkriminatív jellegű hátrányban részesítését. A kezdeményezés újabb országokkal köthető szabadkereskedelmi egyezmények lehetőségeire hívja fel a figyelmet, ami az unión kívüli piacok tágulását jelentené.

Az uniós költségvetés mintegy 30%-át költik a Regionális Fejlesztésre, melyhez az Egyesült Királyság mintegy 21 billió fonttal járult hozzá a 2007-2013-as időszakban. Az euroszeptikusok szerint a Fejlesztési Alap legnagyobb hibái, hogy túl nagy területekre koncentrál, nem bizonyított a Fejlesztési Alap segítségével megvalósult projektek pozitív hatása, a projekt megvalósítása pedig értékes összegeket vonhat el egyéb, fontosabb területekről, csak azért, hogy ne hagyják elveszi az uniós támogatást. Javasataik szerint csak azok az országok kapnának a Fejlesztési Alapból, amelyeknek GDP/fője kevesebb mint az uniós átlag 90%-a, így jelentős megtakarításokat lehetne elérni. Emellett támadja a szervezet bürokratikusságát, és az adminisztrációs költségek (melyek az alap mintegy 3-4%-át teszik ki) csökkentését javasolja.

A Közös Mezőgazdasági Politikára vonatkozó javaslatok nem tartalmazzak szerződésbeli változtatást. Az Egyesült Királyság éves hozzájárulása az alaphoz mintegy egy billió font, azonban a brit farmerek ebből rendkívül keveset kapnak vissza, és az adminisztrációs költségek is magasak ezen a területen. Ezen kívül az Egyesült Államokba számottevő mennyiségű import érkezik harmadik országokból, amelyeket csak igen magas tarifával hozhatnak be az országba, ami növeli a termékek árát. A mezőgazdasági politika reformjavaslata magába foglalja a juttatások és költségvetési hozzájárulások egységesebb elosztását, a hozzájárulások és adminisztrációs költségek csökkentését. Nem értenek egyet azzal, hogy az unió megpróbál egy politikai sémát alkalmazni az összes, rendkívül változatos adottságú országra, továbbá a környezetvédelemre és az élelmiszer-biztonságra kellene törekedniük. A javaslatok rövidtávon tehát a költségvetés csökkentéséről, a piac kibővítéséről

beszélnek, hosszú távon viszont a Közös Mezőgazdasági Politika visszajuttatását támogatja az egyes kormányok kezébe.

A Közös Halászati Politika egy erősen centralizált rendszer, mely a brüsszeli halászati miniszterek döntésein alapul. A létező rendszer több sebből vérzik: ilyen volt például a halászati kvóták használata, mely a dokumentum kiadása után, 2013-ban végül úgy rendeződött, ahogy azt a britek ebben a jelentésben vázolták: a korábbi, partra vitt halak száma helyett a visszadobott halak is beleszámítanak ezentúl a halászati kvótákba (eddig óriási mértékben csökkentette a halállományt, hogy a partra vitt halak kvótarendszere miatt a kifogott halak nagy hányadát, attól függetlenül, hogy az életben volt vagy nem, visszadobták a vízbe). Nem támogatják a vizek közös használatát, ill. több biztosított jogot akarnak a halászoknak. A kezdeményezés támogatja a régiókba rendezés gondolatát, hiszen ez a rendszer működhetne kölcsönös kooperáció alapján (így döntéshozói hatalmat juttatva a tagállam kezébe).

A britek mindenáron el akarják érni az éves költségvetési hozzájárulás mértékének csökkentését, vagy amennyiben ez nem kivitelezhető, stabilizálását. Az adminisztráció sok esetben nagy szerepet játszik a költségvetés növekedésében, ezért nagy szükség lenne az unió intézményrendszerének átalakítására, melyek szimbolikus és politikai szerepet egyaránt betöltenek. A 2014-2020-as költségvetési időszakra vonatkozóan a kormánynak mindenképp ragaszkodnia kell a visszafizetések jelenlegi mértékéhez, melyek a brit hozzáállás sarokkövét jelentik. A britek ragaszkodnának egy minimum 15%-os költségvetési csökkentéshez, hiszen az utóbbi centralizációs törekvések rengeteget emeltek a költségvetési összegen. Csökkenteni kellene továbbá az uniós intézményekben dolgozók fizetését, illetve megváltoztatni a nyugdíjba vonulási életkort. A következő lépés az Európai Parlament Strasbourg-i székhelyének eltörlése lenne, mely nemcsak jelentős megtakarításokhoz vezetne, hanem egyúttal azt is szimbolizálná, hogy az unió képes saját maga megreformálására. A dokumentum javasolja továbbá a Gazdasági és Szociális Bizottság, valamint a Régiók Bizottságának eltörlését, ezzel jelentős költségvetés-csökkentést előidézve. Az áttekinthetőség érdekében egy Információs szabadsági törvény létrehozását javasolja, melynek értelmében az uniós intézményeknek kötelessége lenne nyilvánosságra hozni minden 500 eurón feletti kiadást.

A Szociális és Foglalkoztatási törvények rendkívül fontos szerepet töltenek be a brit politikában, hiszen elutasították az aláírását, azonban a Munkáspárti kormányok alatt Tony

Blair mégis aláírta. Azóta újra ki szeretnének lépni a törvényből, melynek leginkább zavaró területe a Munkaidő Irányelv illetve az ideiglenes munkavállalókra vonatkozó törvények. A britek szerint a kormánynak kell rendelkeznie ezen törvényhozói területek fölött, nem pedig az uniós intézményeknek, ezért céljuk a tagállamok kezébe visszahelyezni a döntés- és törvényhozói hatalmat ezen a területen. Amennyiben ez nem lehetséges, egy kimaradást, valamint egy vészféket fogalmaznának meg az ezt a területet a jövőben érintő törvények ellen.

A pénzügyi szolgáltatások az ország GDP-jének 10%-át teszik ki – a britek ezt a kritikus területet látják veszélyeztetve az uniós szabályozások és az eurózóna blokkosodása miatt (attól tartanak, a fő pénzügyi kérdésekben a Gazdasági és Monetáris Unió tagjai nem fogják figyelembe venni az országot, így hátrányban részesítve azt). Az Új kezdet célja, hogy az egységes piac egységessége fenntartható legyen, ezért valamiféle biztosíték alkalmazására törekszik. Javasataik szerint a brit minisztereknek aktívabbnak kellene lenniük a törvényhozás kezdeti folyamataiban, és az országban a parlamenti képviselők és az európai parlamenti képviselők koordinációjára lenne szükség. A további törvényhozási folyamatokban a „Luxemburgi kompromisszum” felhasználására lenne szükség, melynek lényege, hogy jelentős véleménykülönbségek esetén egy tagállam számára igen fontos területen mindenképp megegyezésnek kell születnie. Emellett a további törvényekre vonatkozó vészfék rendszerét javasolja.

Az energia és klímaváltozás területén az Egyesült Királyság a szén-dioxid kibocsátások 80%-os csökkentését tűzte ki 2050-ig az 1990-es szinthez képest, célja emellett a dekarbonizáció és a költséghatékonyság. Az unióban jelenleg a dekarbonizáció helyett a megújuló energiák használatára van helyezve a hangsúly, mely azért nem előnyös az ország számára, mert ott az eddigiekben nagyon alacsony volt a megújuló energiák használata. Mivel az országnak sajátos klímapolitikája van, rugalmasságra van szüksége, és céljait csak akkor érheti el, ha teljes mértékben azokra koncentrál. Így az Egyesült Királyságnak újra kellene tárgyalnia a 2009-es megújuló energiák használatáról szóló törvényt, illetve a jövőbeli kezdeményezésekben nem lenne szabad részt vennie. Ezek mellett a Kibocsátás-kereskedelmi Rendszer teljes átvizsgálását javasolja.

A kezdeményezés a kimaradás lehetőségének igénybe vételét javasolja 131 igazságügyi törvény esetében, és az Európai Közösségek Bíróságának befolyásának csökkentésére inkább nemzetközi egyezményeket és együttműködéseket javasol a nemzetközi

ügyek megoldásában. A dokumentumban felsorolják azokat az intézményeket, amelyekkel az együttműködés fennmaradna, a nemzetközi koordináció érdekében.

A program migrációs politikáját a következő pontok jellemzik: elismeri a személyek szabad áramlásának pozitív hatásait, azonban felhívja a figyelmet a túlzott migrációs tendenciák súlyára, és ezek szabályozására tesz javaslatokat. Ezek egyike a frissen csatlakozott uniós tagországokból érkező emigránsok számának korlátozása, továbbá ellenőrzések bevezetése. Emellett a szigetországban elítélt más uniós tagországokból érkező bűnözőkre vonatkozó tendenciák, hogy kb. egyötödük tér vissza anyaországába – ennek a tendenciának megfordítása fontos lenne a társadalom szempontjából.

A legutolsó témakör a védelempolitika kérdése – ebben a témakörben nem lenne szükséges szerződésbeli változtatás. A NATO elsődlegességet élvez a szigetország védelempolitikájában, így az uniós közös védelempolitika csak másodlagos szerepet tölthet be, és semmiképpen sem ütközhet a NATO politikájával.

4. A Függetlenségi Párt (UKIP)

A Függetlenségi Párt 1993-ban alakult, azzal a konkrét céllal, hogy megreformálja az Európai Unió és az Egyesült Királyság kapcsolatát – azaz elérje az Egyesült Királyság kilépését az Európai Unióból. A párt, melynek jelenlegi vezetője Nigel Farage, az Európai Parlament képviselője, 2009-ben 13 helyet nyert az Európai Parlamentben, megelőzve a Munkáspártot és a liberális demokratákat, a Konzervatív Párt mögött, a második helyen.⁴⁸ A párt nyíltan kampányol az unió ellen, célja tehát egy esetleges győzelem esetén az általános választásokon (amelyre kicsi, és túl szélsőséges párt lévén nem sok esélye van ugyan) azonnali népszavazás kiírása az uniós tagságot illetően.

Programjukban nehéz időkről beszélnek, amit az emigránsok áradata és az unió még inkább megnehezít – eszerint csak az unión kívül lehet megoldani az Egyesült Királyság problémáit. Azonnal vissza akarja juttatni a hatalmat az állampolgárok kezébe, amelyet az unió elvett tőlük, illetve azt vallja, hogy csak a kilépéssel szerezhetik vissza a hatalmat az ország határai felett. A párt programja látszólag mindent tartalmaz, amit az igazán konzervatív britek akarhatnak: kilépés az unióból, az emigráció szigorítása, megtakarítások a

⁴⁸Flamini, Roland (2013): The UK Independence Party, World Affairs, 176. évf. 2. szám.

kilépésnek köszönhetően, új munkák teremtése, az adó jelentős csökkentése, politikai korrektség.⁴⁹

Akkor mi lehet a gond a radikális párttal? A pártnak összeköttetései vannak európai szélsőjobb csoportokkal (tagja az „A Szabadság és Demokrácia Európája”⁵⁰ kezdeményezésnek), és kitiltotta az egyik párttagot, amiért nem értett egyet ezekkel a nézetekkel. Annak ellenére, hogy tudományos megegyezés szerint az ember nagy részben felelős a klímaváltozás kialakulásáért, a párt betiltana mindenféle oktatást a klímaváltozásról.⁵¹ Meg akarják szüntetni a multikulturalizmust az országban, és pártjuk leírásának első sorában ki kell emelniük, hogy az nem rasszista – emellett betiltanák az iszlám kulturális ruházat viselését nyilvános helyeken.⁵²

Ennek ellenére, ugyan még mindig szélsőséges megítélése van (leginkább a párt vezetőjének, Nigel Farage-nak köszönhetően, akinek személyisége megosztó a párt megítélése szempontjából), egyre nő a párt támogatottsága. A májusi választásokon erre a pártra szavazók több, mint 50%-a az európaellenes nézeteik miatt tette ezt, míg kb. 45% a migrációs politikájuk miatt.⁵³ A pártnak jelenleg nincsen parlamenti mandátuma, és a jelenlegi választási rendszer mellett valószínűleg nem is lesz, főleg, ha a korábbi ideológiai ütközések mellett adminisztrációs hibákat is elkövet: 2012 májusában a párt elfelejtette feliratkoztatni a jelöltjeit a választásokra, és nem vizsgálta meg a jelöltjeit, akik közül számosról kiderült, hogy rendkívül szélsőséges beállítottságú.⁵⁴

Ennek ellenére a párt támogatottsága folyamatosan növekszik - fő támogatói a korábbi thatcherizmus követői, vagy korábbi Tory pártiak, akik nem elégednek meg a Konzervatív Párt Európa-politikájának lépéseivel, ezen kívül kiábrándult, korábbi Munkáspártra szavazókat is vonz. A 2010-es választásokon korábbi Tory-pártiak 27%-a, Munkáspártra szavazók 13%-a, míg a liberális demokratákra szavazók 12%-a pártolt át a Függetlenségi Párthoz.⁵⁵

⁴⁹ *What We Stand For* <https://www.ukip.org/issues-2/policy-pages/what-we-stand-for>

⁵⁰ Europe of Freedom and Democracy

⁵¹ Bloodworth, James (2014): 5 things voters should know about UKIP, 2014.01.21.

<http://www.leftfootforward.org/2014/01/5-things-voters-should-know-about-ukip/> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

⁵² Andreou, Alex (2012): Is Ukip a party of bigots? Let's look at the evidence, 2012.02.11.

<http://www.newstatesman.com/politics/2013/02/ukip-party-bigots-lets-look-evidence> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

⁵³ Flamini, Roland (2013): The UK Independence Party, World Affairs, 176. évf. 2. szám

⁵⁴ Foreman, Jonathan (2013): The High Tea Party, Commentary, 136. évf. 1. szám

⁵⁵ U.o.

A Munkáspárt és a koalíciós kormány is felismeri a párt egyre növekvő hatását a politikai életre, sokak szerint (maga Nigel Farage szerint is) a David Cameron Európa-beszédében bejelentett népszavazás a Függetlenségi Párt népszerűségének csökkentését szolgálta.

5. Lehetséges alternatívák az Európai Unión kívül

Amennyiben az Egyesült Királyságban népszavazásra kerülne sor, és a polgárok a kilépés mellett döntenének, a továbbiakban a szigetországnak négy lehetősége lenne: megtartva a hozzáférést az egységes piachoz, azaz az Európai Gazdasági Térség tagjaként (Norvégia példája), a szabadkereskedelmi megegyezések speciális rendszere (Svájc), a korlátozott hozzáférés a négy szabadsághoz, de teljes hozzáférés az egységes piachoz (török lehetőség), valamint a teljes szakítás, az új kezdet a Világkereskedelmi Szervezetben.

Eddig az unió történetében nem fordult elő, hogy valamelyik tagállam kilépett volna (kivéve Dánia egy tartományának esetét, mely függetlenedése után távozott). Amennyiben egy ország a kilépés mellett dönt, hosszú jogi procedúrák folyamatával kell szembenéznie. Az első lépés, amelyet a tagországnak meg kell tennie az Európai Tanács értesítése a döntéséről, majd a Tanács megkezdje a tárgyalások előkészítését. A tárgyalások időszakában az ország nem vehet részt semmilyen döntéshozói folyamatban, mindazonáltal bizonyos európai ügyekben részt vehet, ameddig az Európai Parlament el nem fogadja a kilépési megállapodást,⁵⁶ és a tárgyalások le nem zajlottak. Amennyiben a tárgyalások problémásak, és nem sikerül megegyezni, a két éves tárgyalási időszak lejártával az összes szerződés megszűnik hatályban lenni az adott ország számára. A tárgyalások és kilépési megállapodás egy része a kilépési szándékú ország és az unió jövőbeli kapcsolatára hivatott koncentrálni, ezen kívül fontos egy átmeneti időszak biztosítása, hiszen a korábbi szerződések az ország életében szerepet játszó legfontosabb területeket érintették. Emellett szükséges egy végső dátum meghatározása, amikorra egyik szerződés sem érvényes a távozni kívánó félre. Belátható tehát, hogy a kilépési procedúra rendkívül bonyodalmas és hosszú, hiszen az uniós

⁵⁶ Withdrawal agreement

törvényhozás az ország politikai, gazdasági és kereskedelmi területeit egyaránt érintette.⁵⁷

5.1. Norvégia példája – az Európai Gazdasági Térség tagja, avagy a „demokratikus deficit”

Az Európai Gazdasági Térség egy szabadkereskedelmi társulás az Európai Unió és Norvégia, Izland és Lichtenstein között. Annyiban jelent többet, mint ez átlagos szabadkereskedelmi társulás, hogy hozzáférést biztosít az unió egységes piacának négy „szabadságához”: az áru, a tőke, a személyek és szolgáltatások szabad mozgásához. A megegyezésben a tagok számára nem kötelező elfogadni a Közös Agrárpolitikára, a Közös Halászati Politikára, az igazság- és menekültügyi Politikára, a Schengeni övezetre, kül- és védelempolitikára és külkereskedelemre vonatkozó megállapodásokat (Norvégia ennek ellenére tagja a Schengeni övezetnek, és az uniós bel-és igazságügyi és védelempolitikának).⁵⁸

A tagok nem közvetlenül az Európai Unió intézményeitől kapják a szabályokat, hanem az uniós intézmények gazdasági térségben létrehozott változatából. A tagok rendelkeznek az ún. „rezervációs joggal”,⁵⁹ amelyet egyes törvények aláírásának elutasítására alkalmazhatnak, ez azonban azzal jár, hogy az unió felfüggesztheti a tagállam bármely megegyezésben foglalt jogát (akár az egységes piac használatának jogát is). A rezervációs jog életbe lépésétől kezdődő hat hónapon belül a tagállamoknak tárgyalásokon meg kell egyezniük egy megfelelő megoldásról.⁶⁰

A megegyezés előnyei közé tartozik, hogy Norvégiának így gyakorlatilag ugyanolyan hozzáférése van az egységes belső piachoz, mint az Egyesült Királyságnak, aki viszont teljes tag, így ugyanazok a pozitív hatások érik a norvég vállalkozásokat, mint a brit vállalkozásokat. Emellett az, hogy csak az egységes piacnak tagja Norvégia, lehetővé teszi számára, hogy más kereskedelmi szövetségeket kössön akár Európán kívüli országokkal. Az ország ezeken kívül kialakíthatja saját mezőgazdasági- és halászati politikáját, hiszen nem részese az ezeket a területeket érintő megegyezéseknek.

⁵⁷ Besslich, Noelle (2013): Better off out? An Analysis of Britain's Gains and Losses in the EU and Alternatives to EU Membership.

⁵⁸ Booth, Stephen; Howarth, Christopher (2012): TRADING PLACES: Is EU membership still the best option for UK trade?, Open Europe, London.

⁵⁹ Right of reservation

⁶⁰ Doing things by halves? Alternatives to UK EU membership, CBI, 2013.

A viszonylagos szabadságot és szuverenitást nyújtó kapcsolatnak azonban hátulütői is vannak: ezek egyike, hogy Norvégiának olyan törvényeket is el kell fogadnia, amelyek meghozatalába, nem lévén uniós tag, kevés beleszólása van – el kell fogadnia az uniós szociális és foglalkoztatási törvényét is, többek között. 2001-ben a miniszterelnök, Jens Stoltenberg „fax demokráciának” nevezte az uniós és Norvégia között fennálló viszont, utalva arra, hogy a norvég hivatalnokok, beleszólási jog híján a gépeknél ülve várják a Brüsszelből érkező újabb szabályokat. Ez azért van így, mert Norvégia nem képviseltetheti magát egyik európai intézményben sem, és ennek következtében sokszor kimarad az információ áramlásából.

Ugyan sok gazdasági előnnyel rendelkezik a kapcsolat, számos hátrányról is beszélhetünk az államok tapasztalatai alapján. Ezek egyike, hogy a Norvégiába érkező termékek és a Norvégiából exportált termékeknek is keresztül kell menniük különböző procedúrákon: vámbevalláson, jelentős adó fizetése, és a származtatási szabályok megállapítása az összes exportált termékre vonatkozóan. Emellett az uniós szabályok bevezetése az országban akár több, mint hat hónapot is késhet az uniós tagországokhoz képest, a már említett tükörintézmények fennállása miatt – ez pedig negatívan befolyásolja a norvég cégek helyzetét az uniós tagországok cégeivel szemben.⁶¹ A gazdasági hátrányok közé tartozik, hogy a Gazdasági Térség tagállamainak is hozzá kell járulniuk az uniós költségvetéshez.

Az Egyesült Államok ugyan hozzáférne az egységes belső piachoz az Európai Gazdasági Térség tagjaként, és bizonyos szempontból nagyobb mértékű függetlenség lenne számára adott (az unión kívüli országokkal való kereskedelembe, ill. a Közös Halászati és Mezőgazdasági Politika alól való kimaradás miatt), több hátránya származna a megegyezésből. Az uniós költségvetéshez a továbbiakban is hozzá kéne járulnia bizonyos mértékben, viszont az országba szinte semmilyen szinten nem jutna vissza ez az összeg. Az ország továbbra is kötött lenne a Szociális és Foglalkoztatási törvények által, továbbra is érvényes lenne számára a jelenleg kritikus pontot képező Munkaidő-irányelv. További törvények elfogadása is kötelező lenne számára, a kimaradás vagy a törvény formálásának lehetősége nélkül.⁶²

⁶¹ U.o.

⁶² Booth, Stephen; Howarth, Christopher (2012): TRADING PLACES: Is EU membership still the best option for UK trade?, Open Europe, London.

5.2. A svájci lehetőség – szabadkereskedelmi egyezmény

Svájc 1972 óta tagja az Európai Szabadkereskedelmi Egyezmény tagállamai és az Európai Unió szorosabb integrációs törekvéseinek, azonban 1992-ben egy népszavazás során elutasították a svájci Európai Gazdasági Térség tagságot, és ezzel megszűnt Svájc európai integrációs törekvése. Ehelyett kialakult a bilaterális rendszer az unió és Svájc között, amely mostanra mintegy 120 megegyezésen alapul.

Ezek a megegyezések hozzáférést biztosítanak az egységes piachoz, és érvényesül a szabad kereskedelem, valamint a személyek szabad áramlása, azonban szolgáltatások terén még mindig nem sikerült megegyezésre jutni. Svájc tagja a Schengeni övezetnek, de szabad ugyanazok alól a törvények alól, amelyek az Európai Gazdasági Térség tagjai számára kivételt jelentenek. Mivel a megegyezések az unió és Svájc közötti együttműködésen alapulnak, nincs szükség semmiféle szupranacionális szervezetre, intézményre, mint a norvég típus esetében. Ellenben léteznek ún. közös bizottságok, amelyeken keresztül az információcsere és a tanácsadás zajlik az ország és az unió között, illetve bármilyen probléma felmerülése esetén ide fordulhat az adott fél. Mivel az egyes témakörökben kötött megegyezéseket nem érintik az adott területen történő esetleges uniós törvényváltozások, igen stabil kapcsolatról beszélhetünk Svájc és az unió között – így Svájc nem rendelkezik beleszólási joggal az uniós törvényhozásban.⁶³

A kapcsolat előnyei közé tartozik, hogy Svájc gazdaságilag erősen kapcsolódik az unióhoz, hiszen az tulajdonképpen elsőszámú kereskedelmi partnere. Svájc külkereskedelmileg rendkívül rugalmas - gyakorlatilag bármely harmadik féllel köthet kereskedelmi megállapodást, amire egyik országnak sincs lehetősége az unión belül. Emellett hatalmas előnye a svájci-uniós kapcsolatoknak, hogy az állampolgárok szavazásai által legitim: a megegyezéseket minden esetben a szavazók több mint fele támogatta. A bilaterális megegyezések során a svájci hatalom teljes mértékben megőrizheti szuverenitását, minden esetben az ország dönti el, hogy milyen feltételekkel egyezik meg az adott témakörben, anélkül, hogy bármely intézménynek át kellene adnia hatalmát. Ezeken kívül Svájcnak nem kell részt vennie a Közös Halászati és Mezőgazdasági Politikában, illetve a Szociális és Foglalkoztatási törvények alól is kivételt képez.

⁶³ Doing things by halves? Alternatives to UK EU membership, CBI, 2013.

Mivel a kapcsolat bilaterális egyezményekre épül, és Svájcnak nincs beleszólása az uniós törvényhozási folyamat egyik szintjébe sem, az egyetlen lehetőség a nemzeti érdek megvédésére az uniós törvény elutasítása – ez azonban gazdasági szempontból nem előnyös számára, hiszen akadályt állíthat az egységes piachoz való korlátlan hozzáférés elé. A megegyezések kialakítása egy-egy területen rendkívül hosszú időt vesz igénybe (a megegyezések első csoportjának esetében ez hat év volt), és amennyiben változás történik egy uniós törvényben, a közös bizottságok hatáskörébe tartozik ezeknek rendezése, mivel ezek azonban csak évente kétszer tartanak ülést, a törvények életbe léptetése elhúzódhat. A másik problémás terület a svájci hozzájárulások kérdése az uniós költségvetéshez: ugyan közvetlenül nem fizet az unió büdzséjébe, jelentős összegeket költ a tagállamok pénzügyi stabilitásának megteremtésére.⁶⁴

Svájcnak és az Európai Uniónak eddig nem sikerült megegyeznie a szolgáltatások szabad áramlásának kérdésében – a pénzügyi szolgáltatásokat illetően csak egyetlen megegyezés van életbe léptetve, így pedig Svájc mind politikai, mind gazdasági szempontból hátrányos helyzetben van, hiszen így a pénzügyi szektorban mint „harmadik ország”, azaz teljes mértékben az unión kívüli országgént van kezelve. Ezek mellett megkérdőjelezhető a biletáris kapcsolat hosszú-távú fenntartása, hiszen mindkét fél részéről rendkívül problematikus és hosszú folyamat a megegyezés egy-egy új területen. Bár úgy tűnik, Svájcnak nagyobb beleszólása van a folyamatokba, mint Norvégiának, ennek ellenkezője igaz: utóbbi legalább a törvényhozás kezdetleges szintjén belefolyhat.

Érthető, hogy a svájci modell miért tűnik olyan vonzónak a britek számára: teljes kimaradás a Közös Mezőgazdasági és Halászati Politikából, valamint az oly kritikus Szociális és Foglalkoztatási törvények alól (ide tartozik a munkaidőre vonatkozó szabályozás is), a szuverenitás visszaszerzésének gondolata, szabad kereskedelmi megegyezés bármely országgal, hozzáférés az Európai Unió egységes, belső piacához – ezek mind azok a pontok, amelyeket a britek el szeretnének érni az uniós kapcsolatokban. Látnunk kell azonban, hogy a svájci modell megvalósítása az Egyesült Királyságban több okból sem lehetséges. Az egyik ok, hogy míg Svájcban a megegyezések együtt alakultak az uniós kapcsolatokkal, az Egyesült Királyságban a rengeteg közös politika újratárgyalása rendkívül hosszú időt venne igénybe (több év távlatában). Emellett figyelembe véve, hogy Svájc diplomatikusan érvényesíteni tudta akaratát az egyezmények tárgyalásakor, nem lehetünk benne biztosak, hogy ez a

⁶⁴ Booth, Stephen; Howarth, Christopher (2012): TRADING PLACES: Is EU membership still the best option for UK trade?, Open Europe, London.

szigetországnak is feltétlenül sikerülne, anélkül, hogy a jelenlegihez hasonló kompromisszumot kellene kötnie az egységes piac használatának eléréséhez. A britek számára úgy tűnik, a svájci lehetőség elsajátításakor megkapnák a lehetőséget arra, hogy csak azokat az uniós törvényeket fogadják el, amelyek számukra előnyösek, vagy az előnyteleneket a nemzeti érdekük szerint alakítsák – ez azonban korántsem így lenne, hiszen egyes törvények elutasításakor jelentős hátrányban részesülhetnének. Ezen felül maga Svájc és az Európai Unió számára is fenntarthatatlanná kezd válni a speciális megegyezések rendszere, így Brüsszel valószínűsíthetően nem üdvözlőné a britek esetleges csatlakozását a módszerhez.⁶⁵

5.3. A török lehetőség – vámunió kialakítása⁶⁶

Törökország a teljes Európai Unió tagság felé vezető út egy állomásában közös vámunióra lépett az unióval. A vámuniós megoldás elsajátítása esetén az Egyesült Királyságnak hozzáférése lenne az áruk szabad áramlásához, anélkül, hogy egyes vizsgálatokat végre kellene hajtania exportáláskor (pl. a származtatási szabályok nem vonatkoznának rá). Ez a megoldás azzal járna, hogy az országnak el kell fogadnia az unió közös külső vámtarifáját a legtöbb importcikkre vonatkozóan (ugyan megállapodásokat lehet kötni egyes kivételek érvényesítéséhez).

Törökországnak a vámunió során számos uniós törvényt kellett elfogadnia, melyeknek kialakítása sokszor nem egyezett a nemzeti érdekeivel. Ezek a törvények a szigetországra is érvényesek lennének, amennyiben Törökország példáját követné – a döntéshozói hatalomból teljesen kizárva köteles lenne elfogadni az unió által hozott törvényeket. A másik problémás terület a harmadik országokkal köthető szabadkereskedelmi megegyezések. A vámunió megköveteli, hogy az ország és az unió közös kereskedelempolitikával rendelkezzen, így Törökországnak szabadkereskedelmi megegyezést kell kötnie azokkal az országokkal, amelyekkel az unió, Törökországgal való egyeztetés nélkül megegyezik. Mivel az ország nem tagja az uniónak, ezek a szerződések rá közvetlenül nem vonatkoznak, és külön tárgyalásokat kell folytatnia az unió partnereivel, a törvények beiktatása és a hozzáférés egy esetleges új piachoz késleltetve lehet. A vámunión keresztül harmadik országok tarifamentesen exportálhatnak Törökországba, de ez indirekt módon zajlik, és a harmadik országok nem Törökországnak, hanem az uniónak kötelesek hozzáférést biztosítani a saját piacukhoz.

⁶⁵ Doing things by halves? Alternatives to UK EU membership, CBI, 2013.

⁶⁶ Booth, Stephen; Howarth, Christopher (2012): TRADING PLACES: Is EU membership still the best option for UK trade? Open Europe, London.

Mindezek mellett Törökország csak olyan területeken köthet szabadkereskedelmi egyezményeket harmadik országokkal, amelyeket az uniós megegyezések nem érintenek. A törökországi megegyezések a vámunióval kapcsolatban biztosítják az áru szabad áramlását, azonban a szolgáltatások szabad áramlására nem vonatkoznak.

A vámunió helyzetének előnyei közé tartozik a hozzáférés az egységes piachoz, az áru szabad áramlása, és a kivétel az uniós intézmények törvényhozása (így a Közös Halászati és Mezőgazdasági Politika, a szociális és foglalkoztatási törvények, az uniós költségvetéshez való hozzájárulás) alól.

Kimondható azonban, hogy ez a helyzet hosszú távon nem fenntartható, csupán egy köztes állomás lehet a teljes európai integráció felé vezető úton – hiszen gyakorlatilag egy gazdaságilag ambivalens, az egységes piachoz való korlátozott hozzáférésről van szó, a szuverenitás és saját törvényhozás megcsorbításával. Azt is látnunk kell, hogy ez a helyzet legalább annyira sajátos, mint a svájci lehetőség, és Törökország integrációs folyamatába illeszkedik, végső célja a teljes tagság – míg ez az Egyesült Királyság esetében pont ellenkező módon történne, azonban ezen állapot végcélként történő elfogadása nem lehetséges a szigetország számára. Az Egyesült Királyságnak tárgyalásokat kellene folytatnia a szolgáltatások szabad áramlása érdekében, amelyek kimenetele lehet egyaránt pozitív és negatív is (lásd a svájci eset, ahol hosszú évek óta nem tudnak megegyezésre jutni ebben a témában). Emellett a szigetországnak nem lenne lehetősége bármely területen megegyezéseket kötni harmadik féllel. Ez a lehetőség is a szuverenitás megcsorbításával járna, a minimális döntéshozói jog megléte nélkül – ami a szigetország számára elfogadhatatlan.

5.4. Teljes szakítás a Kereskedelmi Világszervezet tagjaként

Ez az egyedüli lehetőség, amely nem kíván semmilyen egyeztetést vagy tárgyalásokat folytatását az Európai Unióval. Egyes elméletek szerint, melyek az Európai Uniót egy félresikerült kísérletnek tartják, az Egyesült Királyságra általánosságban pozitív hatással lenne, ha kilépne az unióból és nem csatlakozna az egységes belső piachoz, illetve minden kapcsolatot megszakítana azzal, és az uniós megegyezésekben vagy exportban harmadik országgént venne részt. Ekkor a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) tagjaként visszanyerné teljes szuverenitását, szavazati jogát, mivel a WTO egy multilaterális (ellenben az unióval, amely szupranacionális) szervezet. Az ország visszanyerné jogát nemzetközi kereskedelmi

egyezmények megkötésére az unión kívül, továbbra is az unió kereskedelmi partnere lenne, és megőrizné befolyását az exporttal, és mivel nem kellene hozzájárulniuk az uniós költségvetéshez, az országnak jelentős megtakarítása keletkezne.⁶⁷

Ez azonban egy erősen idealizált képet fest a kilépés utáni Egyesült Királyság jövőjéről, hiszen nem véletlenül ez a legkevésbé támogatott modell a britek körében. A fent felsoroltak a tények elferdítése, hiszen az ország ki lenne zárva az egységes piacról, az összes eddigi kereskedelmi megegyezésből az uniós partnerekkel, és az Egyesült Államok is kifejezte aggodalmát egy esetleges brit kilépéssel kapcsolatban, hangsúlyozva, hogy az Egyesült Királyság számukra az unión belül érdekes.⁶⁸ Ez azt jelentené, hogy az országnak teljesen új, magasabb tarifákkal kellene szembenéznie a jövőben, mind az export, mind az import tekintetében. Ez nemcsak nagy költségvetési terheket róna az országra, hanem az ország gazdasága mellett a kereskedelmet és a jólétet is negatívan befolyásolná.⁶⁹

⁶⁷ Milne, Ian (2011): The Single Market and British Withdrawal, The Bruges Group, London.

⁶⁸ Besslich, Noelle (2013): Better off out? An Analysis of Britain's Gains and Losses in the EU and Alternatives to EU Membership.

⁶⁹ Booth, Stephen; Howarth, Christopher (2012): TRADING PLACES: Is EU membership still the best option for UK trade? Open Europe, London.

Konklúzió

Az Egyesült Királyság számára határozottan elérkezett a pillanat, hogy eldöntse: (újra) aktív szerepet játszik az Európai Unió életében, és fenntartás nélkül elfogadja a tagsággal járó előnyöket és az esetleges hátrányokat is, vagy távozik a nemzetközi szervezetből, és részleges tagként vagy a kapcsolatot teljesen megszakítva folytatja tovább.

Dolgozatom célja a jelenleg fennálló helyzet problémakörének és esetleges megoldásainak feltérképezése volt, majd a lehetséges alternatívák megvizsgálása. A kormány programjának és kiemelten David Cameron Európa-beszédének vizsgálatakor törekedtem ezeket stratégiai szempontból bemutatni. Bemutattam a kapcsolat legfőbb problémás területeit (a britek ragaszkodása a szuverenitáshoz, az Európai Unió törvény, az Alapjogi Charta, a költségvetési hozzájárulás és a Szociális és Foglalkoztatási törvények), majd ismertettem ezek lehetséges megoldásaira vonatkozó stratégiákat. Megállapítottam, hogy a miniszterelnök 2013. január 23-ai beszédét joggal nevezhetjük kockázatos stratégiai lépésnek, melynek célja a jelenlegi unió, és az ország uniós kapcsolatainak megreformálása, kimenetele azonban kérdéses. Azért nevezhetjük kockázatosnak ezt a lépést, mert a miniszterelnöknek nem célja a kilépés az unióból, hiszen ismeri a döntés után fellépő negatív körülményeket, azonban nem biztos, hogy azt éri el a kezdeményezéssel, ami az ország nemzeti érdekét szolgálja. Bemutattam a hivatalos programon kívül szerveződő legfontosabb pártok és kezdeményezések programját, melyek radikalizmusa és szélsősége azonban sok kérdésben nem kivitelezhető, és nem egyszer a teljes kilépés felé sodródtak.

Ezek után ismertettem a lehetséges alternatívákat, amennyiben nem sikerülne megegyezni a lényeges reformokat érintő pontokban az unióval, és valóban kilépésre kerülne a sor – a létező lehetőségek a norvég „fax demokrácia”, a szabadkereskedelmi megegyezések speciális rendszere, avagy a svájci példa, a török integrációs törekvés, illetve a teljes kilépés. Ezek bemutatása során azonban arra jutottam, hogy egyik sem lenne megfelelő, és semmi esetre sem előnyösebb a jelenlegi helyzetnél az Egyesült Királyság számára - az egyes lehetőségek vagy politikailag, vagy gazdaságilag és kereskedelmileg érintették negatívan az országot.

Az Egyesült Királyság és exportcikkei számára még hosszú ideig az Európai Unió lesz a legfőbb cél, így mindenképp hozzáférésre van szüksége az egységes belső piachoz és a négy szabadsághoz. Ehhez azonban, mint a lehetséges alternatívák ismertetése után beláttuk, az

unió tagjának kell maradnia. Fontos látnunk, hogy az ország gazdasági beágyazottsága miatt ma már nincs más lehetősége, mint részt venni az unió aktuális kérdéseinek megoldásában (az eurózóna krízisének megoldásában), hiszen az saját érdekeiben áll. Az Egyesült Királyság nagyságának és korábbi nagyhatalmi pozíciójának köszönhetően akár vezető szerepet is betölthetne az Európai Unióban (az integrációs törekvésekből való kimaradás ellenére), így a kapcsolat építése egyaránt az országnak és az uniónak is érdekében állna. Az ország nemzetközi kapcsolatai, mind Európa, mind az országgal speciális kapcsolatot ápoló Egyesült Államok egy erős Egyesült Királyságot képzel el egy erős Európai Unióban, és mindenképpen ennek létrejöttét támogatja, így egy esetleges kilépést követően diplomáciai hátrányokkal is számolnia kéne az országnak.

Kérdéses azonban, hogy mindezeket figyelembe véve a szigetország lakóinak természetéből fakadó büszkesége, vagy józan meglátása fog győzni a következő ciklusban tartandó népszavazáson.

Irodalomjegyzék

Andreou, Alex (2012): Is Ukip a party of bigots? Let's look at the evidence, 2012.02.11.
<http://www.newstatesman.com/politics/2013/02/ukip-party-bigots-lets-look-evidence> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

Barrett, Matthew (2012): What is the Fresh Start Project? Matthew Barrett profiles the Tory MPs trying to forge a new UK-EU relationship, 2012.05.28.
<http://www.conservativehome.com/platform/2012/05/what-is-the-fresh-start-project-mbarrettch-profiles-the-tory-mps-trying-to-forge-a-new-uk-eu-relatio.html> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

Besslich, Noelle (2013): Better off out? An Analysis of Britain's Gains and Losses in the EU and Alternatives to EU Membership.

Bloodworth, James (2014): 5 things voters should know about UKIP, 2014.01.21.
<http://www.leftfootforward.org/2014/01/5-things-voters-should-know-about-ukip/> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

Booth, Stephen; Howarth, Christopher (2012): TRADING PLACES: Is EU membership still the best option for UK trade? Open Europe, London.

Cape, Ed (2013): EU opt-out weakens the UK, Centre for Crime and Justice Studies, 2013.07.16. <http://www.crimeandjustice.org.uk/resources/eu-opt-out-weakens-uk> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

Connolly, Kate; Willsher, Kim; Burke, Jason; Kaiman, Jonathan (2013): Reaction to Cameron's EU speech: 'A politics of cherry-picking will not work', 2013.01.23.
<http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/23/david-cameron-europe-international-reaction> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

Craig, Paul (2011): The European Union Act 2011: Locks, Limits and Legality, Common Market Law Review, 48. évf.

David Cameron speech: UK and the EU, 2013.01.23. <http://www.bbc.com/news/uk-politics-21158318> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

David Cameron's EU speech - full text, 2013.01.23.
<http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/23/david-cameron-eu-speech-referendum> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

David Cameron's EU speech - full text, The Guardian, 2013.01.23.
<http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/23/david-cameron-eu-speech-referendum> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

Doing things by halves? Alternatives to UK EU membership, CBI, 2013.
Ed Miliband rejects 'huge gamble' of in/out referendum, 2013.01.23.
<http://www.bbc.com/news/uk-politics-21164912> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

- Egedy, Gergely (2005): Brit konzervatív gondolkodás és politika, XIX-XX. század, Századvég Kiadó, Budapest.
- Egedy, Gergely (2013): Brit kilépés? Polgári Szemle, 9. évf. 1-3. szám.
European Union Act (2011)
- Flamini, Roland (2013): The UK Independence Party, World Affairs, 176. évf. 2. szám
- Foreman, Jonathan (2013): The High Tea Party, Commentary, 136. évf. 1. szám
- Földi, Bence (2013): Brixit: kiléphet-e Nagy-Britannia az EU-ból?, 2013.01.29.
http://mandiner.blog.hu/2013/01/29/brixit_kilephet-e_nagy-britannia_az_eu-bol (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)
- Fresh Start, <http://eufreshstart.org/home/>
Full text: Cameron Speech on EU, 2009.11.04. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8343145.stm>
(Utolsó letöltés: 2014.03.24.)
- Gálik Zoltán (2011): Brit koalíciós Európa-politika konzervatív módra: távolságtartás új alapokon. Külügyi Szemle 1, 71. o.
- Gardner, Clark (2011): The EU bill explained, 2011.01.11.
<http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/jan/11/eu-bill-explained> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)
- Gordon, Mike (2012): The European Union Act 2011: three key questions, 2012.01.19.
<http://eutopialaw.com/2012/01/19/the-european-union-act-2011-three-key-questions/> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)
- Jowit, Juliette (2013): EU referendum pledge won't rule out new coalition, 2013.01.24.
<http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/24/eu-referendum-pledge-nick-clegg> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)
- King, Anthony (2001): Does The United Kingdom Still Have a Constitution?, Sweet & Maxwell, London.
- Kumar, Krishan (2010): Negotiating English identity: Englishness, Britishness and the future of the United Kingdom, Nations and Nationalism, 16. évf., 3. szám.
- MacAskill, Ewen (2013): Obama administration reiterates belief UK is stronger within EU, 2013.01.23. <http://www.theguardian.com/world/2013/jan/23/obama-administration-uk-eu>
(Utolsó letöltés: 2014.03.24.)
- MacCormick, Neil (2003): A szuverenitásról és a posztsoverénitástról, Fundamentum, 7. évfolyam, 2. szám, 7. oldal.
- Milne, Ian (2011): The Single Market and British Withdrawal, The Bruges Group, London.
- Rapcsák, János (2005): A vonakodó partner. Nagy-Britannia és az európai integráció. In: Kiss, J. László: *A huszonötök Európai*, Osiris Kiadó, Budapest.

Review of the Balance of Competences between the United Kingdom and the European Union Presented to Parliament by the Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs by Command of Her Majesty, 2012.

Standard Eurobarometer – Public Opinion In The European Union (2013): Egyesült Királyság, Európai Bizottság.

Syal, Rajeev (2013): Nick Clegg: EU referendum is againsts national interests, 2013.01.27. <http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/27/clegg-eu-referendum-national-interest> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

Ten core values of the British identity, 2005.07.27. <http://www.telegraph.co.uk/comment/telegraph-view/3618632/Ten-core-values-of-the-British-identity.html> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)

The coalition: our programme for government, HM Government.

The Fresh Start Project (2013): Manifesto for Change.

Watt, Nicholas (2013): Kenneth Clarke: Leaving the EU would be a fatal mistake, 2013.01.30. <http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/30/kenneth-clarke-eu-fatal-mistake> (Utolsó letöltés:2014.03.24.)

What We Stand For <https://www.ukip.org/issues-2/policy-pages/what-we-stand-for>

Wintour, Patrick (2013): John Major backs David Cameron over referendum on EU membership, 2013.02.14. <http://www.theguardian.com/politics/2013/feb/14/john-major-david-cameron-referendum-eu> (Utolsó letöltés: 2014.03.24.)